

وزارت علوم تحقیقات و فناوری
مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

خبرنامه

مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

فروردین و اردیبهشت ماه ۱۳۹۹

فهرست

- کرسی یونسکو در ترویج علم و پویش علمی شو
- تشکیل جلسه هیأت تحریریه نشریه رهیافت
- برگزاری دومین جلسه طرح ستاپ
- برگزاری سومین جلسه طرح ستاپ
- برگزاری جلسه پروژه سند ملی آمایش سرزمین
- برگزاری چهارمین جلسه طرح ستاپ
- برگزاری نشست آنلاین "سناریوها، راهبردها و الزامات پاسخگویی به بحران‌های فراگیر: مطالعه موردی پاندمی کووید-۱۹"
- برگزاری نشست آنلاین "پیش‌نگری و پس‌نگری در مواجهه با شیوع کووید-۱۹"
- برگزاری نشست آنلاین "بررسی بحران ویروس کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی"
- بررسی نشست آنلاین "بحران کووید-۱۹ و نظریه‌های سیاست‌گذاری عمومی"
- برگزاری جلسه پروژه سند ملی آمایش سرزمین
- برگزاری نشست آنلاین "شیوع کرونا و مروری بر تحول در فرهنگ آموزش و پژوهش در جهان"
- برگزاری نشست آنلاین "درس‌آموزه‌های سیاستی توسعه کسب و کارهای اینترنتی و آنلاین پس از بحران شیوع کرونا"
- چهارمین پیش‌نشست همایش تعامل نظام دانشگاهی و فضای اجتماعی برگزار شد
- برگزاری نشست آنلاین "ابعاد و پیامدهای اجتماعی ناشی از بحران شیوع ویروس کرونا در جامعه"
- برگزاری نشست آنلاین "بررسی پیش‌آیندهای تأثیرگذار بر وفاداری به یادگیری از طریق رسانه‌های اجتماعی در دوران شیوع کرونا در کشور"
- برگزاری نشست آنلاین "اثر بحران کووید-۱۹ بر صنایع مختلف"
- اعضای هیأت علمی در رسانه‌ها

نشانی ناشر: میدان ونک، خیابان ملاصدرا، خیابان

شیراز جنوبی، خیابان استاد قانع‌راد، شماره ۹

وبگاه: www.nrisp.ac.ir

تلفن: ۸۸۰۳۶۱۴۴

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair on Popularization of Science
National Research Institute for Science Policy
Tehran, Islamic Republic of Iran

کرسی یونسکو در ترویج علم و پویش علمی شو

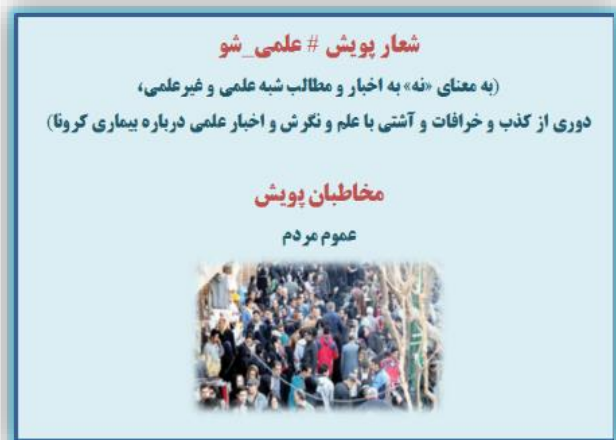

کرسی یونسکو در ترویج علم با مشارکت تعدادی از نهادهای علمی و فرهنگی از جمله برخی از انجمن‌های علمی، در راستای مسئولیت علمی- ترویجی خود، پویشی را با نام "#علمی_شو" راه‌اندازی کرده است که به منظور مقابله با شبه علم و اخبار غیرعلمی و باورهای غلطی که این روزها پیرامون کرونا و ویروس جدید در جامعه منتشر شده، جایگزین اندیشه و رفتار صحیح علمی به جای هراس از بحران کرونا در جامعه باشد.

افزایش آگاهی و جلب مشارکت عمومی برای پیشگیری، کنترل و مقابله با کرونا و ویروس جدید، کمک به ایجاد گفتمان علمی و شبکه‌سازی میان

نهادهای، جلب مشارکت اساتید، پژوهشگران و سیاست‌گذاران در راستای افزایش آگاهی عمومی و استفاده از تجربیات موفق سایر کشورها در راستای آگاه‌سازی جامعه، از جمله اهداف این پویش است.

از جمله گام‌های طراحی و اجرای برنامه عملیاتی پویش، که با همکاری انجمن ترویج علم ایران، انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، شبکه آموزش (برنامه خونه اینجاست)، استارت‌آپ‌های فعال در حوزه رسانه و تولید محتوا (ژنراتور، وی کست)، کانون توسعه فرهنگی کودکان، ایکوم و مؤسسه فرهنگی هنری "سیمای جام فیروزه" تشکیل شده است، می‌توان به تشکیل جلسات اتاق فکر برای طراحی برنامه، جلب مشارکت ذینفعان، تهیه محتواهای آموزشی و ترویجی برای انتشار در تلگرام، اینستاگرام و وبسایت کرسی، انتشار محتواهای تولید شده در شبکه‌های اجتماعی شرکای پویش، طراحی جشنواره برای دانش‌آموزان در راستای اهداف پویش و پایش و ارزشیابی پویش اشاره کرد.

این پویش از ۲۱ اسفندماه ۱۳۹۸ آغاز شده و علاقه‌مندان می‌توانند برای دریافت اطلاع بیشتر، به آدرس اینستاگرامی unescocps و آدرس تلگرامی @unescocps مراجعه کنند. در ادامه، بخشی از پیام‌های اعضای هیأت علمی و پژوهشگران مرکز در پویش علمی شو، آورده شده است.

دکتر کیوان الستی

علم را باور کنیم؟ یا تسلیم آن شویم؟

#علمی_شو

۱- انقلابات اجتماعی بزرگ را که مرور کنید، هم فلاسفه در آن نقش داشته‌اند و هم انقلابیون. این دو، گاهی کنار هم ایستاده‌اند و گاه مقابل هم جنگیده‌اند و از فضای روزگار، نه فلاسفه انقلابی شده‌اند و نه انقلابیون فیلسوف.

علم را باور کنیم؟ یا که تسلیم آن شویم؟

فلاسفه به جزم‌ها شک کرده‌اند و کمتر دست به عمل زده‌اند. انقلابیون اما، خوب عمل کرده‌اند و کمتر به شک افتاده‌اند. شک دائمی بزرگترین فلاسفه، مانع از عمل قاطعشان شده و در مقابل شمشیر نافذ و قلم برنده انقلابیون، کمتر به شیرینی شکاکیت لرزیده است.

با این حال، انقلاب از شک و جزم به یک اندازه سود برده است.

۲- متخصصانی که به رابطه میان علم و جامعه فکر می‌کنند نیز تقسیم مشابهی دارند.

مروجان علم، انقلابیون عرصه علم و جامعه‌اند. هدفشان از عمل (نه فقط انتقال محتوای علم بلکه) ترویج فرهنگ علم و ارزش‌های نهفته در میان دانشمندان است.

افراد قدرتمندی در لباس مروجان، ایفای نقش کرده‌اند. در صف خدمت آن‌ها از دانشمندانی که مروج علمی هستند، ژورنالیست‌هایی که علم را موضوع قلم خود قرار داده‌اند، متخصصانی که اتفاقات روز علمی را دنبال و ترویج می‌کنند تا درجه‌داران دیگری در سطوح متفاوت، به خط شده‌اند. گاه‌آ چند زبان می‌دانند، زبان و قلم قدرتمند و برنده‌ای دارند. قلمی که قادر است انقلابی لازم‌الاجرا را در ترویج فرهنگ علم و زدودن خرافه و شبه‌علم محقق کند. اینان شکاک‌اند اما نه به مبانی علم. ایمان به حقانیت علم و اینکه شکلی ایده‌آل از دانش بشر را عرضه کرده است، ابزار کارشان است. همانند انقلابیون، به روش‌ها و یافته‌های خوب علمی (که از غذا بیشتر در علوم طبیعی و ریاضی است تا علوم انسانی) اعتماد و اعتقاد دارند.

لذا، وبه‌ناچار، در میان آنچه ترویج می‌کنند این نگاه نیز (از سر سرخوشی) میان عموم جاری می‌شود که شاید علم همان چیزی است که همه پاسخ‌ها را (و به تأکید همه پاسخ‌ها را) در دست دارد؛ چه امروز چه در آینده‌ای نزدیک، یا نهایت در آینده‌ای دور. نگاهی که می‌گوید سوالی نیست که پاسخی علمی برای آن نباشد، و اگر "پاسخی" هست آن پاسخ در نهایت "علمی" است.

۳- در مقابل، فعالان دیگری نیز (در تمثیل انقلاب) به فلاسفه نزدیک‌ترند. کسانی که در حیطه علوم انسانی کار می‌کنند و اگر دانشمند نامیده شوند، از دانشمندان علوم انسانی خواهند بود. علم برای آن‌ها تکیه‌گاه است ولی نه آنقدر محکم که گاهی مانع از شک آن‌ها به رابطه مثبت میان علم و انسان نشود.

آن‌ها نیز علم را درک می‌کنند، اما در ارتباط با انسان. انسان برایشان انتخابگر است و انتخاب انسان شاید می‌توانست به نحو دیگری باشد و به شکل دیگری علم را برسازد. و همین که پذیرفته باشند که (شاید) انسان، به واسطه انسان بودن و آزاد بودنش، در چگونگی شکل

گرفتن علم امروز (شاید) نقشی داشته است، کفایت می‌کند که در مواجهه با علم، پایگاه محکم مروج آن را چندان هم محکم قلمداد نکنند.

انسان برای آن‌ها (اگر نه بیشتر)، به اندازه علم مروجان (و یافته‌های آن) عزیز است و همین دلیل است که پرداختن به رابطه میان انسان و علم نیز برای آن‌ها با نوعی نگرانی همراه است. این نگرانی که آیا اصولاً توسعه علم (شاید، اگر و حتی) خطراتی نیز برای انسان به همراه خواهد داشت، گاهاً گوشه ذهنشان باقی می‌ماند و آزارشان می‌دهد و در نتیجه شیوه پرداختنشان به این رابطه را نیز از نوعی دیگر رقم خواهد زد.

۴- مباحث میان این دو نوع تخصص، سابقه‌ای طولانی دارد؛ جنگ‌های علم که رد پایش اگر دنبال شود چند سالی ما را به عمق تاریخ خواهد برد. در ماهیت این مباحثه اما جایی برای نگرانی نیست. حق و ناحقی نیز در میان نیست. که تعامل این دو نگاه، نتیجه‌اش رسیدن به نوعی از پیشرفت علمی است که اخلاقیاتش (از تصادف روزگار) پررنگ‌تر از همیشه است. بحران‌هایی که علم یک سوی مهم آن است (از آن جنس که امروز در جهان درگیر آن هستیم) اهمیت این مباحثه را بیش از پیش روشن خواهد کرد.

دکتر یونس محمدی

اثر ویل راجرز و تصور کنترل بیماری کرونا

#علمی_شو

اولاً تا می‌توانید تست تشخیص بگیرید.

"یک بیان برای همه کشورها داریم، تست بگیرید، تست بگیرید و تست بگیرید. از همه موارد مشکوک تست بگیرید". این پیشنهاد "تدروس ادهانوم گبریسوس" رئیس سازمان بهداشت جهانی، در ۲۶ اسفند است که خطاب به کشورهای دنیا برای مقابله با ویروس عالمگیر کرونا ارائه شد. افزایش تعداد تست کرونا در برخی از کشورها، به نتایج مثبت خیره‌کننده‌ای هم رسیده و پس از نتایج چشمگیر کره جنوبی، بسیاری از کشورها هم همین سیاست را پیش گرفتند.

افزایش تست، منجر به تشخیص مبتلایان بیشتر خواهد شد و وقتی مبتلایان مشخص شوند، امکان قرنطینه کردن و مقابله با انتقال ویروس، بهتر و راحت‌تر انجام خواهد شد. بنابراین می‌توان مدعی شد که "تعداد بالای مبتلایان کشورها، حتماً به معنای شرایط بد این کشورها در مقایسه با سایرین نیست" و آمار بالای آن‌ها می‌تواند به این دلیل باشد که این کشورها بیشترین تعداد تست را انجام داده‌اند. با افزایش تعداد تست تشخیص، در دام اثر ویل راجرز نیفتید.

فکر کنید مسئول اداره دو شعبه کوچک خودروفروشی در شهری هستید که در مجموع ۶ فروشنده دارد: فروشنده ۱، ۲ و ۳ در شعبه الف و فروشندگان ۴، ۵ و ۶ در شعبه ب. به طور متوسط، فروشنده شماره ۱ هر هفته یک ماشین می فروشد، فروشنده شماره ۲ هر هفته دو تا و الی آخر فروشنده شماره ۶، هر هفته ۶ ماشین معامله می کند. با اندکی محاسبه معلوم می شود متوسط فروش شعبه الف، دو ماشین به ازای هر فروشنده و شعبه ب متوسط ۵ ماشین به ازای هر فروشنده را دارد. حال تصمیم می گیرید فروشنده شماره ۴ را به شعبه الف منتقل کنید، چه اتفاقی می افتد؟

اثر ویل راجرز و تصور کنترل بیماری کرونا

فروش متوسط هفتگی این شعبه به ازای هر فروشنده ۲/۵ می شود و برای شعبه ب (که الان دو فروشنده ۵ و ۶ را دارد)، متوسط فروش ۵/۵ می شود. هر دو رشد داشته است. چنین ترفندهایی در مجموع چیزی را عوض نمی کنند، فقط ظاهر را عوض می کنند. به این اثر، پدیده ویل راجرز می گویند.

در خصوص ویروس کرونا، افراد را به سه گروه ۱- مبتلایان، ۲- بهبودیافتگان، ۳- فوت شدگان تفکیک می کنیم. فرض کنید تعداد کیت های تشخیص کشور افزایش یافته و طبیعتاً افراد بیشتری قبل از این که به مراحل خطرناک بیماری برسند، تشخیص داده می شوند. در نتیجه بیمارانی که قبلاً به خاطر تشخیص ندادن یا تشخیص طولانی و ناقص، سالم تشخیص داده می شدند، اکنون مبتلایان به حساب می آیند. اضافه شدن این افراد با درصد بیماری ضعیف تر به مرحله مبتلایان، باعث افزایش میانگین تعداد بهبودیافتگان می شود. از طرف دیگر هر چه تعداد تشخیص بیشتری داشته باشیم، چون تعداد بیمار بیشتری زودتر وارد پروسه درمان می شوند طبیعتاً تعداد فوت شدگان هم کمتر می شوند.

اگر سیاست گذار دچار خطا شود، افزایش میانگین بهبودیافتگان و کم شدن میانگین فوت شدگان را نتیجه موفق سیاست مواجهه با بیماری (فاصله- گذاری اجتماعی) و کم شدن تعداد مبتلایان می داند، در حالی که نتیجه افزایش میانگین تعداد تشخیص است.

ثالثاً خطای بزرگتر: بیماری کنترل شده است. مشخص است با افزایش تعداد تست، میزان فوت یافتگی (کشندگی ویروس) به طور واضحی کاهش پیدا می کند. اما باید دقت کرد که این افزایش تعداد تست تشخیص، امکان دارد سیاست گذار را در دام اثر ویل راجرز بیاندازد، بدین معنا که افزایش میانگین بهبودیافتگان و کم شدن میانگین فوت شدگان را نتیجه موفقیت سیاست مواجهه با بیماری می داند، در حالی که نتیجه افزایش میانگین تعداد تست تشخیص است. این خطا منجر به خطای بزرگتر می شود و آنکه تصور می شود بیماری در مرحله کنترل قرار گرفته است. هنوز تا کنترل بیماری راه زیادی مانده است. تاکنون حدود ۹۸۰۰۰ مبتلا تشخیص داده شده است، که اگر مطابق مطالعات صورت پذیرفته تنها ۶ درصد مبتلایان هم شناسایی شده باشند، چیزی حدود یک میلیون و ۶۰۰ هزار نفر (دو تا سه درصد جمعیت ایران) در ایران تاکنون مبتلا شده اند و هنوز امکان ابتلای افراد بسیار زیادی در کشور وجود دارد.

دکتر کیوان الستی

موجود کوچکی که جهان را به چالش کشیده طبیعی است یا دست‌ساز؟

#علمی_شو

آیا موجود کوچکی که جهان را به چالش کشیده، نتیجه طراحی هوشمندانه است یا از نوعی جهش و سازش با محیط حاصل شده؟ طبیعی است یا دست‌ساز؟ منشأ آن حیوانی است یا در آزمایشگاهی در چین توسط توطئه‌گران ساخته شده است؟

موجود کوچکی که جهان را به چالش کشیده طبیعی است یا دست‌ساز؟

تقسیمات ما (مثل طبیعی و مصنوعی) گاهی سوالات همراه‌کننده ایجاد می‌کند: بسیاری از آن‌چه که طبیعی می‌دانیم چندان هم طبیعی نیست: حیوانات خانگی (از سگ‌ها گرفته تا گوسفند و اسب)، سگ و اسب و گوسفند بودنشان در نتیجه تغییراتی است که انسان ایجاد کرده. انسان بوده که از گوسفندان پرور، فرزند کشیده و نحیف‌ها را از چرخه زاد و ولد خارج کرده است، حامی اسب‌های خوش‌اندام بوده و سرکش‌ها را نابود کرده است. گرگ‌ها را نسل به نسل تربیت کرده و به سگ‌های خانگی تبدیل کرده است و در همه این‌ها، انسانی دخیل بوده که (اگر می‌خواهید) "طراحی هوشمندانه" اش بنامید.

از آن‌سو، بسیاری از آن‌چه که طراحی شده و هوشمندانه قلمداد شده نیز

چندان هم هوشمندانه طراحی نشده‌اند. فناوری‌های پیچیده اطراف ما (کامپیوتر، موبایل و اتومبیل‌ها) در طول زمان و از نوآوری‌ها و سازش آن‌ها با بازار و سلیقه جامعه، شکل گرفته و تکامل یافته‌اند. مهندس هوشمندی نیست که در کارگاه و آزمایشگاه خود از پیش به همه آن‌چه که پسند خریدار می‌افتد اشراف داشته باشد.

پس چه جذاییتی برای عموم غیرمتخصص هست که تا این حد میان طراحی هوشمندانه و نظریه‌های فرگشت تفاوت قائل می‌شود؟

بخشی از پاسخ، در ارزشی است که بر دوش واژه‌ها سنگینی می‌کند. کلمه "خلق" معنایی دارد که نمی‌توان و نباید با جزئیات و مخلفات اضافه آلوده‌اش کرد. "ساخته شدن در آزمایشگاه" نیز (برای علاقه‌مندان) معنایی دارد که تلطیف آن، منظور آن "علاقه‌مند" را برآورده نمی‌کند. "دست‌ساز بودن" و "آزمایشگاهی بودن" ویروس، ساخته شدن آن است از صفر تا صد، در آزمایشگاهی که قاتلان پول‌پرست و سیاست‌مداران قاتل‌پرور، به طراحی هوشمندانه "دست‌سازی" مشغول‌اند که هدفش کشتار و کاهش جمعیت است و راه یافتنش نیز (صرف‌نظر از ردیابی نیم‌خند و برق چشمان قاتلان) در درایت سیاسی و درک رموز پنهان "باهوشان" نهفته است.

از درایت سیاسی اگر بگذریم اما، پاسخ‌های علمی (چه دست و قصد انسان دخیل باشد و چه نباشد) ساده‌ترین پاسخ‌ها است. پاسخ‌هایی که کمترین موجودات را فرض می‌گیرد و موجودات فرض گرفته شده نیز، از کمترین رمز و راز و پنهان بودگی‌ها برخوردارند. افراد مرموز در آزمایشگاه‌های پنهان، شیاطین در دالان‌های دوزخی و اساتید در کوه المپ، در علم جایی ندارند.

نه به خاطر عدم امکان‌شان، بلکه به خاطر در دسترس نبودن‌شان. پس آیا این امکان وجود ندارد که ویروس کرونا در آزمایشگاه ساخته شده باشد؟ چرا که ندارد، همیشه امکان دارد: به همان اندازه که امکان دارد کیهان ما دیروز خلق شده باشد و "۱۴ میلیارد سال قدمتی" که می‌گویند، تلقین شیطان باشد. به همان اندازه امکان دارد که قوری‌ای غول‌آسا در یک میلیارد سال نوری فاصله از زمین مشغول دم‌کردن چای زعفرانی کاشان، برای نظریه پردازان توطئه‌فرازمینی باشد. به همان اندازه امکان دارد، که دانشمندان چینی فرازمینی که در آزمایشگاه ساخت کرومای فرازمینی مشغول‌اند، به جای کربن در بدنشان پیوندهای سیلیکونی به کار رفته باشد. به همان اندازه امکان دارد که نوشیدن روغن شتر با پننه، ممکن است در درمان سرطان مفید

باشد. و چه کسی و چه مقامی و چه دانشمند بزرگی در زمین و فرازمین وجود دارد که بتواند ادعا کند و شواهدی ارائه کند که ثابت کند این موارد که (گفتیم و از گفتن آن خوشحالیم) صادق نبوده و افسانه است و (خدای ناکرده) علمی نیست.

دکتر منصوره مهدی زاده

کرونا و کاهش اعتماد به نهاد علم و حاکمیت کشورها

#علمی_شو

در جامعه مخاطره‌آمیز، در کنار وابستگی مردم به نهادهای تخصصی، اعتقاد آن‌ها به تدریج به علم و عالمان متخصص کم‌رنگ می‌شود، به عبارتی اقتدار دانش تکنیکی در حال رکود و کاهش است. زمانی که علم پزشکی از شناسایی و مقابله با ویروس کرونا ناتوان است، به تدریج از اقتدار در جامعه کاسته می‌شود. جامعه پزشکی در درمان بیماری کرونا در حال حاضر تنها به صورت آزمون و خطا پیش رفته و هیچ مکانیسمی برای مهار، کنترل و درمان این بیماری ندارد؛ از همین روی بسیاری از مبتلایان، قرنطینه خانگی را به ماندن در بیمارستان‌ها در زمان بیماری و دوره نقاهت خود ترجیح می‌دهند.

بک معتقد است در جامعه مخاطره‌آمیز، کارکرد علم و تکنولوژی تغییر پیدا می‌کند. طی دو قرن اخیر در کشورهای غربی، نظر دانشمندان جایگزین تقدیر شده است. اما به صورت متناقضی هر قدر که علم و تکنولوژی در مقیاس جهانی، بیشتر زندگی را تحت نفوذ خود در آورده و تغییر می‌دهد، اقتدار این متخصصان کمتر می‌شود. از نظر بک، این عدم اطمینان یا سوءظن به علم و تکنولوژی محدود نشده و می‌توان آن را در فرسایش "اعتماد" نسبت به نهادهای حاکم اجتماعی و سیاسی از قبیل دولت نیز مشاهده کرد.

دکتر منصوره مهدی زاده
پژوهشگر مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور
کرونا و کاهش اعتماد به نهاد علم و حاکمیت کشورها

سیاست‌مداران و صاحبان قدرت در جامعه مخاطره‌آمیز جهانی، دیگر حامیان صرف قدرت و اعمال آن نیستند؛ بلکه آن‌ها نیز در کنار دانشمندان علوم طبیعی و دیگر برگزیدگان حوزه علم و فناوری و تکنوکرات‌ها در معرض نقدها و چالش‌های مختلف قرار می‌گیرند. هم‌زمان با شیوع و گسترش بیماری کرونا در دنیا، مشروعیت دولت‌ها نیز تا حد زیادی زیر سوال رفته است. زیرا دولت‌ها در مقابله و کنترل این بیماری کاملاً ناتوان هستند. دولت ایران نیز در شرایط جدیدی از عدم قطعیت قرار گرفته است. لذا طبیعی است که دولت نتواند تصمیمات بلندمدت و قطعی برای مهارت کنترل این بیماری بگیرد و از این روی تا حد زیادی مشروعیت خود را از دست خواهد داد و مردم به نوعی خودآیینی دست پیدا می‌کنند. شرایطی که در آن هر کس مختار به انتخاب سرنوشت خود است. بک از این شرایط به قرار گرفتن فضای بیشتر برای کنشگران برای "شکل دادن" به سرنوشت خود تعبیر می‌کند. در شرایط نسبتاً نامطلوب تأمین اجتماعی و رفاهی، برخی از مردم با تحلیل هزینه فایده ماندن در خانه، گزینه بیرون رفتن را بر ماندن در خانه ترجیح دادند. برخی دیگر از مردم معتقدند که حتی با باز شدن مدارس و دانشگاه‌ها، مانع مدرسه و دانشگاه رفتن فرزندان خود خواهند شد. همان‌طور که ملاحظه می‌کنید نوعی از کثرت‌گرایی، آنومی و آشفتگی اجتماعی به دنبال کاهش اقتدار و مشروعیت دولت در جامعه در حال ظهور و بروز است.

دکتر کیوان الستی

برای تشخیص راست از دروغ، راهی نیست به جز تشخیص راستگویان

#علمی_شو

عجیب نیست اگر حرف راست را، دروغگویی بگوید. عجیب نیست اگر اخبار درست را، روزنامه‌ی زردی بنویسد. عجیب نیست اگر بدل‌کاری به

اصلی اشاره کند و عجیب نیست اگر درمان «موفقی» را ساحری (تصادفاً) تجویز کند.

شاید دروغگو نانوای خوبی باشد، زردنویس عاشق بی‌نظیری باشد. بدل‌کار بندباز ماهری باشد، و گاهی شاید هیچکس مهربان‌تر و شریف‌تر و ادیب‌تر از مارگیری ماهر نباشد.

پس چه هراسی هست از شنیدن راستی از دروغگویان، ادب از زردنویسان، علم از جادوگران و درمان از مارگیران؟

اشکالش اندک است: ناتوانی در تشخیص اصل از بدل. راستی و ادب و اصالت و شفا برای راستی و اصالت و شفا بودنشان، دلیل می‌خواهند. حرف راست، هرچقدر هم راست،

اگر دروغگویی بگوید، داستان هرچقدر جذاب، اگر زردپیشه‌ای روایت کند، و نسخه هرچقدر شفا، اگر منسوخ‌ی آن را بیچد، راست و جذاب و شفا هستند اما ... موجه نیستند.

برای تشخیص راست از دروغ راهی نیست به جز تشخیص راستگویان. برای تشخیص اصل از بدل، راهی نیست به جز یافتن متخصصان. و تشخیص دارو از شرنگ، راهی ندارد

(و هرگز ندارد) مگر تشخیص درمان‌گران.

راستگویان را با راستگویی‌هایشان شناخته‌اند، ادبا را با وزن آثارشان، متخصصان را با تخصصشان، اصیل‌زادگان را با اصالتشان، و درمان‌گران را (نه تنها با درمان‌هایشان، که) با ادب و تخصص و اصالت دعوی‌شان.

بیماری شهر را گرفته است. مهربانان و عاشقان و عارفان و نانوایان و داستان‌پردازان و ساحران هرچند دوست‌داشتنی‌اند، (بیاییم) تنها قدردان مهربانی و عرفان و نان و داستان‌شان باشیم و درمان را به درمان‌گران بسپاریم.

دکتر سحر کوثری

آثار کووید-۱۹ در آینده

#علمی_شو

آینده تحت تأثیر برهم‌کنش رویدادها، روندها، چشم‌اندازها و اقدامات ظهور می‌یابد. به نظر می‌رسد بروز ویروس کووید-۱۹ موازنه را به سمت رویدادها (از جنس شگفتی‌سازها که احتمال وقوع آن‌ها کم است ولی اگر اتفاق بیفتند تأثیرات بسیار گسترده‌ای دارند) به هم زده است. این رویداد، تحت تأثیر عدم قطعیت‌های متعدد ناشی از ماهیت ویروس، سناریوهای متعددی را امکان‌پذیر می‌سازد:

• سناریوهای متأثر از عدم قطعیت زمان، به این معنی که بیماری فصلی باشد و در کوتاه مدت مهار شود و یا کنترل بیماری در طولانی مدت میسر شود.

• سناریوهای متأثر از عدم قطعیت جهش کووید-۱۹ به کووید-۲۰ و یا بالاتر

• سناریوهای متأثر از عدم قطعیت توالی (در مقابل استمرار) کووید-۱۹ و یا بالاتر

فضایی که از تقاطع این سه محور ایجاد می‌شود، پیلوت‌های ۸ گانه سناریویی را می‌سازند که طبیعتاً برخی از آن‌ها خوش‌بینانه، بدبینانه، محتمل، ممکن و یا باورپذیر خواهند بود. اما آنچه مسلم است، هر فضای سناریویی، نیازمند سیاست‌ها و اقدامات خاصی در لایه‌های مختلف خواهد بود. اما همه این سناریوها کم و بیش دارای اثرات قابل پیش‌بینی هستند که در ادامه به اصلی‌ترین آن‌ها اشاره می‌کنم. طبیعی است که شدت و ضعف این آثار در سناریوهای مختلف متفاوت خواهد بود:

آثار اقتصادی:

- ۱- براساس پیش‌بینی شرکت مشاوره مدیریت مک‌کنزی، کاهش ۰/۳ تا ۰/۷ درصدی تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۲۰
- ۲- تأثیرات کرونا هم بر اقتصاد خرد (خانواده و کسب‌وکارها) و هم بر اقتصاد کلان خواهد بود.
- ۳- این ویروس هم بر کشورهایی که از نظر اقتصادی بااهمیت هستند تأثیرگذار است، هم بر کشورهایی که از لحاظ اقتصادی ضعیف هستند.
- ۴- کشورهایی که شیوع ویروس در آن‌ها بالاتر باشد آثار اقتصادی مخرب‌تری خواهد داشت.
- ۵- این ویروس، اقتصاد مبتنی بر شبکه جهانی و اساساً جهانی شدن را تحت تأثیر قرار

خواهد داد.

آثار فناورانه:

- ۱- اهمیت یافتن سمت روشن تکنولوژی و فضای مجازی
- ۲- در اولویت قرار گرفتن فناوری هوش مصنوعی و کلان داده
- ۳- توجه بیشتر بر کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات مانند سلامت الکترونیک، آموزش الکترونیک و دولت الکترونیک

آثار زیست محیطی / بهداشتی:

- ۱- کاهش نابودی جنگل‌ها و حفظ و بقای گونه‌های جانوری و گیاهی
- ۲- کاهش گازهای گلخانه‌ای و دی‌اکسیدکربن و در نهایت آسمان آبی‌تر
- ۳- پایین آمدن دمای کره زمین
- ۴- افزایش چشمگیر بهداشت عمومی
- ۵- اهمیت یافتن بیماری‌های واگیر در مقابل بیماری‌های غیرواگیر در نظام سلامت
- ۶- توجه متوازن به بخش بهداشت و بخش درمان در نظام سلامت

آثار اجتماعی و فرهنگی:

- ۱- تحت تأثیر قرار گرفتن فرهنگ تعاملات، مراودات، مناسک و سبک زندگی
- ۲- تحت تأثیر قرار گرفتن رخدادهای عمومی مانند احتمال تعویق زمان المپیک، حج، برنامه‌های نمایشگاهی و کنسرت‌ها
- ۳- افزایش هنر و خلاقیت فردی به صورت چشمگیر
- ۴- کاهش تصادفات رانندگی

... و

پر واضح است که بسط هریک از این آثار، نیازمند مطالعه عمیق و گسترده‌ای می‌باشد تا بتوان با استفاده از روش‌های ناظر به آینده و یادگیری از گذشته، جهت کاهش تأثیرات جانبی نامطلوب اقدام نموده و آمادگی رضایت‌بخش و کنش فعال جهت مقابله با رویدادهای شگفتی‌ساز کسب نمود.

دکتر یونس محمدی

بحران‌ها را تلف نکنیم

#علمی_شو

حدوداً ۲۷ ساله بودم. دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس و به تازگی بعد از رنج فراوان در یک نهاد اقتصادی مشغول به کار شده بودم. روز سردی بود، پاییز بود و حوالی ساعت ۴ در یک دست‌نوشته با «خودکار»، رئیس‌م پیام اخراجم را داد. تا جایی که یادم می‌آید پناه و پشتوانه‌ای نداشتم و راه افتادم و بدون خداحافظی برای همیشه آنجا را ترک کردم و راهی خیابان انقلاب شدم و آوار بودم که از آسمان بر سرم می‌بارید. قدم زدم و قدم زدم و از جلوی مغازه کتاب‌فروشی می‌گذشتم که صدای رادیو می‌آمد که فلان جا و فلان مکان چرچیل گفته است «بحران‌ها را تلف نکنیم. شاید این بحران‌ها بهترین لحظات زندگی ما باشد». همان یک جمله کافی بود تا خستگی ۴ ماه کار بدون حقوق و بی‌پولی زمینم نزنند.

بحران‌ها باعث درهم‌شکسته شدن انگاره‌های متعارف می‌شود و آسیب‌ها، خطرها و نیازهای تازه‌ای به وجود می‌آورند. واژه بحران در زبان چینی از همان حروفی تشکیل شده است که «خطر» و «فرصت» را شکل داده‌اند. بحران همچنان که نشانگر یک مانع، آسیب، ضایعه یا تهدید است، نشانگر فرصتی برای رشد نیز می‌باشد. بحران‌ها را تلف نکنیم.

چگونه بحران‌ها را تلف نکنیم؟

بحران، «خودکاری جادویی» است که نارسایی‌های مدیریتی سیستم را می‌نویسد اما زود محو می‌شود.

معمولاً هریک از بحران‌ها، بر درهم‌شکستن انگاره‌ها و نظم طبیعی حوزه خاصی تمرکز می‌کنند اما کووید-۱۹ ابربحرانی است که وضعیت کشور در تمامی حوزه‌ها را تحت

تأثیر قرار داده است. بعد از ظهور این ویروس، به ضرورت ایجاد تغییر در بسیاری از حوزه‌ها دست یافتیم. ضرورت‌هایی مانند:

- ◆ ایجاد بستری به منظور پاسخگو نمودن و مسئولیت‌پذیری بهتر مردم و دولت،
- ◆ استفاده از ظرفیت رسانه‌های عمومی و اجتماعی به منظور حکمرانی بهتر،
- ◆ اصلاح و بهبود نظام نظارتی در مدیریت بحران‌ها (مانند مسئله برداشت قسط از حساب بانک‌ها علی‌رغم دستور ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا)
- ◆ ضرورت گذار از مدیریت گفتاردرمانی به مدیریت بحران،
- ◆ ضرورت گذار از مدیریت درمان‌نگر به مدیریت آینده‌نگر (مانند ضرورت توسعه نظام سلامت پیشگیری محور)
- ◆ ضرورت توسعه نهادهای عمومی و مردم نهاد،
- ◆ ضرورت حفظ سرمایه‌های اجتماعی در کمک به مدیریت بحران‌ها،

❖ ضرورت اصلاح نقش دانشگاه‌ها و دانشگاهیان از یک نهاد تأثیرپذیر به یک نهاد مولد و توانمندساز در بحران‌ها. بحران کرونا با خود درد دارد، غصه دارد، فقر دارد، مرگ دارد. «کووید-۱۹ معلم یادآوری‌کننده یک قرن تحول اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، امنیتی و فرهنگی ماست. اگر درسش را فرا نگیریم، خیلی زود دیر می‌شود @moh_fazeli».

بحران‌ها مانند «خودکاری» برای نگارش نقاط ضعف، قوت، تهدید و فرصت عمل می‌کنند، اما «خودکاری جادویی». خودکارهایی که نارسایی‌های ما را گوشزد می‌کنند. اگر در لحظه نگارش، از روی آن یادداشت‌برداری کردیم که کردیم، چون محو می‌شود تا بحران بعدی. در غیر این صورت می‌بایست تا بحران بعدی منتظر نگارش مجدد آن باشیم. در این صورت باید دعا کنیم بحران‌ها زیاد شوند تا شاید مشکلاتمان را بهتر بشناسیم.

بحران، «خودکاری» که لکت می‌گیرد اما با نوآوری روان می‌شود

پایه و اهرم مدیریت بحران، نوآوری است. در هنگام بحران‌ها نیازمند انواع نوآوری‌های مدیریتی، فنی، اجتماعی، عمومی و ... هستیم. حال که با بحران کووید ۱۹ روبرو شدیم، با نوآوری، آن را روان‌تر مدیریت کنیم. نوآوری در هر یک از نارسایی‌های فوق‌الذکر. نوآوری‌هایی که مشکلات کنونی ما را کم کند (نوآوری در شیوه ارائه خدمات استارت‌های آنلاین) و همین‌طور نوآوری‌های بسترساز و توسعه‌ساز (نوآوری در ایفای مؤثر نقش نهاد علم و دانشگاهیان در بحران‌ها).

پس این بحران را تلف نکنیم. باشد که این بحران نه یک نقطه تعلیق، بلکه نقطه عطفی برای توسعه کشور باشد. باشد که کووید ۱۹، «خودکار» خط زننده و پایان بخش تلخی‌های مدیریتی باشد.

دکتر سمیه کریمی‌زاده

جامعه برای کرونا

#علمی_شو

حال که اکثر جامعه به علم اعتماد کرده‌اند و حرف دولت‌ها به عنوان نمایندگان و سخنگویان علم را پذیرفته‌اند، فرصت مغتنمی است تا به جامعه‌ای برای کرونا بیاندیشیم.

✓ مسلم است که جامعه ایرانی نیز طبق هرم مازلو، ابتدا سلامت خود را ارج می‌نهد و در تعاملات خود گونه‌های دیگری را جهت ابراز ارادت و علاقه طرح‌ریزی خواهد کرد. این گونه است که جامعه به هم پیوسته ما در بزم‌های گسترده اجتماعی، سیاسی، اقتصادی خود تغییراتی به وضوح ملاحظه خواهد کرد که جبر طبیعت مطالبه‌گر آن شده و تلاشی در راستای هم‌فرهنگ شدن با سرزمین‌هایی است که دیری است به فاصله فیزیکی (اجتماعی) احترام می‌گذارند.

✓ به نظر می‌رسد در این شرایط، بهترین کار برای هر انسانی، رعایت کردن هم‌نوع- مصداق سعدی نیکوسخن که فرمود، بنی آدم اعضای یک پیکرند- باشد، زیرا این ویروس آن‌قدر ناشناخته و عجیب در بعضی از تشخیص‌های اولیه است که به راحتی هر انسانی را گرفتار خود خواهد کرد. پس با رعایت کردن هم‌نوع، به تعبیر انجیل

عیسی می‌توان در نور زندگی کرد و بدون گرفتار شدن در تاریکی راه را یافت. این موضوع در بطن جامعه آپوکالیپتیک یا آخر زمانی با رعایت بهداشت و احترام به علم و دانشمند مشخص می‌شود.

✓ این ویروس بر مناسبات مدرسه و محیط به عنوان عوامل تأثیرگذار اجتماعی از نظر بلومر -گروه همسالان، مدارس، سازمان‌های رسمی، مجامع عمومی- تأثیر جدی خواهد داشت؛ زیرا برگزاری کلاس‌ها و آزمون‌های آنلاین ممکن است شرایطی به وجود آورد که چیزی به نام همکلاسی تعبیر نداشته باشد؛ این موضوع در عوامل تربیتی نظیر یادگیری بسیاری از مهارت‌های رفتاری و اجتماعی نیز به حد زیادی قابل ملاحظه خواهد بود. در قرن ۲۱ (۲۰۲۰) این موضوع باید مورد ارزیابی محققان جامعه‌شناس و روان‌شناس قرار گیرد که دنیا دچار چه چالش‌هایی خواهد شد و خانواده به عنوان سازمان اول جامعه‌پذیری، مورد آزمون جدی جدیدی خواهد بود.

✓ به نظر می‌رسد این ویروس برای همیشه زنده خواهد ماند؛ تاریخ بشر، پیروز میدان‌های سخت را فقط انسان به واسطه انطباق و توانایی در پیدا کردن تاب‌آوری و انطباق با آن دانسته است، ما تنها با بالابردن تاب‌آوری و انطباق با آن، امکان بازگشت به زندگی عادی را خواهیم داشت. تبدیل روش‌های معمول کاری به دورکاری، شیوه‌های آنلاین برگزاری مجامع، مراودات بین‌المللی ارتباط و خدمات، در قرن ۲۱ تحت تأثیر کووید-۱۹ خواهد بود و کل دنیا از جمله ما به دوره کاملاً جدیدی خواهیم رفت. تولید ربات‌های بیشتر، رعایت پروتکل‌های بهداشتی در اماکن عمومی، تغییر الگوهای نظافت و بهداشت و تغییرات جدید سبک زندگی، راهبردهای دایمی برای مهار کووید-۱۹ خواهد بود.

دکتر کیوان الستی

رموز سیاست

#علمی_شو

۱

روز اول: می‌دانم زمین گرد است، دیده‌ام که زمین گرد است،

روز دوم: ولی که می‌داند که می‌دانم... خطای دید بوده شاید که فکر کردم زمین گرد است.
روز سوم: هر چند، خبر که نداریم، شاید هم گرد است. آن مرد چینی باعث شده که ناگهان فکر کنم که تصور بوده که زمین گرد است.

روز چهارم: دلایلش به جای خود، اما گرد نیست. مگر نه اینکه فلان زن از ماچین، منافی دارد که من تصور کنم که توطئه‌ای چینی بوده که ناگهان فکر کنم که زمین گرد نیست.
روز دهم: ولی با این حال گرد است. کیست که نداند آن سازمان زیرزمینی مرموز، جلسه کرده‌اند و توطئه چیده‌اند که من فکر کنم که چین و ماچین کاری می‌کند که زمین گرد است.

روز صدم: اما روشن است که گرد نیست چه که شیطان سه سه حس شده در عمق زمین، چنان اعضای سازمان را در دوزخ خود جویده که از چین گرفته تا ماچین همه مسحور زمین شده‌اند که چطور گرد است.

دکتر کیوان الستی
عضو هیات علمی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور
رموز سیاست
@unesocps

زمین یا گرد است یا نیست، مریضی یا وجود دارد یا ندارد. جهان یا تغییر می‌کند یا تغییرش می‌دهند. هر چه باشد و نباشد، کار علمی کردن یکی است. دانشمند بودن مرام واحدی است. دانشمندی کردن، سلوک یکتایی است. دانشمندی کردن کاری جمعی است، هنجارش شفافیت و انتقادپذیری و ارزش‌هایش سادگی و زیایی است.

شیاطین زمینی و سازمان‌های زیرزمینی (ممکن است باشند، اما) پنهان و کدرند. مسائل پیچیده و چندلایه (شاید به‌جا باشند، اما) قابل حل نیستند، توطئه‌ها (شاید ریخته! شوند اما) تهی و بی‌حاصلند. دانشمندی کردن نه فقط فکر کردن به چیزی است که دیگران فکر نکرده‌اند، بلکه فکر نکردن است به بسیاری که دیگران به راحتی به آن فکر می‌کنند.

دکتر یونس محمدی

بینیم، آنچه را که نمی‌بینیم

#علمی_شو

۱- ما در برابر آنچه وجود ندارد، غافلیم.

❖ دو سری عدد داریم. سری الف) ۷۲۴، ۹۴۷، ۴۲۱، ۸۴۳، ۳۹۴، ۴۱۱. این اعداد چه اشتراکی دارند؟ درست است عدد ۴ در هر یک از آن‌ها وجود دارد. حالا سری ب) را امتحان کن. ۱۱۳، ۸۵۴، ۰۳۲، ۷۷۲، ۹۰۵، ۲۷۴، ۸۵۱ و ۳۴۹. چه چیزی این اعداد را به هم مرتبط می‌کند؟ سری ب سخت‌تر است، نه؟ جواب: هیچ کدام از عدد ۶ استفاده نکرده‌اند. از این چه چیز یاد می‌گیری؟ تشخیص «نبودن» به مراتب دشوارتر از تشخیص «بودن» است. به طور خلاصه، گرایش به توجه به چیزی که وجود دارد به مراتب بیشتر از چیزی است که وجود ندارد. علم این اثر را، «اثر خصوصیت مثبت» می‌گوید.

❖ ما در اتفاقاتی که نیفتاده‌اند مشکل داریم. ما در برابر آنچه وجود ندارد، «غافلیم». ما تأکید بیشتری بر آنچه هست می‌کنیم تا آنچه وجود ندارد. در محیط آکادمیک، فرضیه‌های تایید شده، به انتشارات راه پیدا می‌کنند. اما اثری که در رد فلان فرضیه یا نظریه بوده، به مراتب سخت‌تر به چاپ می‌رسد.

۲- تصور می‌کنیم متوجه اتفاقاتی که مقابل ما می‌افتد می‌شویم. اما معمولاً فقط آنچه را بر آن تمرکز کرده‌ایم می‌بینیم.

❖ در دهه ۱۹۹۰ میلادی، دو روان‌شناس به نام‌های دنیل سایمونز و کریستوفر چیریس، از دو تیم دانش‌آموزی فیلم‌برداری کردند که توپ بسکتبال را به عقب و جلو پاس می‌دادند. یک تیم لباس مشکی و یک تیم لباس سفید پوشیده بود (دیدن کلیپ The Monkey Business Illusion در یوتیوب پیشنهاد می‌شود). در این ویدئو از بینندگان می‌خواهند تعداد دفعاتی را که پیراهن سفیدها، توپ‌ها را پاس می‌دهند بشمارند. ناگهان وسط این ویدئو اتفاق عجیبی افتاد. دانش‌آموزی که لباس گوریل پوشیده بود به وسط اتاق می‌رود، به سینه‌اش ضربه‌ای می‌زند و خیلی سریع ناپدید می‌شود. در انتها از بینندگان پرسیدند که متوجه چیز غیر معمولی شدی یا نه. نیمی از بینندگان سرشان را به نشانه بهت‌زدگی تکان می‌دهند. گوریل؟ کدام گوریل؟

❖ آزمایش «رفتار شیطنت آمیز» یکی از مشهورترین آزمایش‌ها در روان‌شناسی است و آنچه را «خطای حواس جمعی» نامیده می‌شود توضیح می‌دهد؛ ما مطمئنیم متوجه هر اتفاقی که مقابل ما می‌افتد می‌شویم. اما، در حقیقت، معمولاً فقط آنچه را بر آن تمرکز کرده‌ایم می‌بینیم. در این مثال:

پاس‌هایی که تیم سفیدپوش داده است. عوامل غیرقابل انتظار و وقفه‌اندازی که دیده نشده می‌تواند به اندازه یک گوریل، بزرگ و چشمگیر باشد اما آن‌ها را نبینیم. اصطلاح «گوریل در اتاق»، عبارت است از: یک موضوع با نهایت اهمیت و فوریت و این که ما باید حتماً به آن توجه کنیم، اما هیچ‌کس نمی‌خواهد در موردش چیزی بداند. هر چیزی که متوجه آن نشدیم، مغفول می‌ماند. بنابراین اصلاً نمی‌دانیم چه چیزهایی را داریم نادیده می‌گیریم.

۳- بنویسیم، نشر دهیم و گفت‌وگو کنیم

دو اثر بالا یک وجه مشترک دارند. در هر دو حالت، ما نابینا می‌شویم و نمی‌بینیم. در «اثر خصوصیات مثبت»، چون تشخیص «نبودن» به مراتب دشوارتر از تشخیص «بودن» است، ما در برابر آنچه وجود ندارد، نابینا می‌شویم. در خطای حواس جمعی، ما مطمئنیم متوجه هر اتفاقی که مقابل ما می‌افتد می‌شویم. اما، در حقیقت، معمولاً فقط آنچه را بر آن تمرکز کرده‌ایم می‌بینیم.

راه‌حل چیست؟ در هر زمینه‌ای چه چیزی مورد غفلت همه است؟ با تمام سناریوهای ممکن و در ظاهر ناممکن روبه‌رو شویم. "به همان اندازه که به سروصدا واکنش نشان می‌دهیم به سکوت هم توجه کنیم". به چیزهای تصور ناشدنی فکر کنیم.

چه بسیار موضوعاتی که اگر در زمان مربوطه، درست میدیدیم، الان تبدیل به مسئله و معضل نشده بودند. «تاریخ تکرار خواهد شد اگر باز نابینا باشیم». «به روزمرگی

دکتر یونس محمدی
پژوهشگر مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

ببینیم، آنچه را که نمی‌بینیم

نیفتیم و به فکر مسائل اساسی باشیم».

وظیفه بیناسازی با کیست؟ وظیفه پژوهش، نوشتن و گفت‌وگو با کیست؟ چگونه دانش ضمنی را به دانش آشکار تبدیل کنیم؟ چه تصمیم‌ها که باید می‌گرفتیم ولی روزمرگی نگذاشت.

◆ گذار از اقتصاد منبع محور به اقتصاد کارامحور و اقتصاد دانش بنیان

◆ تعدد نهادهای سیاست‌گذار و گسستگی نظام‌های آموزشی، پژوهشی، فناوری و نوآوری

◆ عدم هماهنگی سیاست‌های توسعه فناوری و نوآوری با سیاست‌های توسعه صنعتی و سیاست‌های اقتصادی کشور

◆ ناکارآمدی مدل تمرکزگرا در آموزش عالی

◆ ناکارآمدی مدل عرضه‌محور در آموزش عالی

◆ مسئله ساماندهی (ایجاد، حذف و ادغام) مؤسسات آموزش عالی

◆ ضرورت اصلاح نظام جامع سنجش و پذیرش کشور (کنکور)

◆ مسئله ارتقای کارآمدی نظام جذب، ارتقا و تبدیل وضعیت اعضای هیأت علمی

◆ سازوکار همکاری شرکت‌های دانش بنیان با بنگاه‌های بزرگ

◆ و

بهرتر است در زمان مناسب به چنین مسائلی فکر کنیم. ای کاش اگر آن موقع که فکر کردیم، نشر کردیم ولی کارساز نشد، بیشتر فکر می‌کردیم که چگونه این مسائل به عنوان یک مسئله با اهمیت در دستورکار قرار گیرد.

دکتر کیوان الستی

کرونایاب و اخلاق علم و تکنولوژی

#علمی_شو

۱- فعالیت مسئولانه علم و تکنولوژی، با همان فرمول قدیمی انجام می‌شود: الف) یک جامعه علمی پایبند به هنجارهایی که به او آزادی نقد کردن را می‌دهد، ب) آثار علمی که با شفافیت ارائه می‌شوند، ج) همتایانی که آن آثار را بررسی می‌کنند و آزادانه امکان نقد کردنش را دارند. در چند سال اخیر مسائل اخلاقی دیگری مطرح شد که باعث پیشنهاد روند کامل‌تری از سوی جامعه‌شناسان و سیاست‌گذاران برای مسئولانه‌تر کردن فعالیت علمی شده است: اینکه همان شفافیت و انعطاف‌پذیری در مقابل نقد (هرچند در مرتبه‌ای متفاوت) باید نسبت به جامعه بزرگتر و متخصصان دیگر (و از ابتدای فرایند سیاست‌گذاری تا نتیجه تحقیق) نیز وجود داشته باشد.

@unescoops

دکتر کیوان الستی
عضو هیات علمی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

کرونایاب و اخلاق علم و تکنولوژی

۲- رنه فون شومبرگ (از متفکران اخلاق و سیاست‌گذاری تکنولوژی) یکی از وجوه تصمیم‌گیری غیرمسئولانه در مورد نوآوری‌های تکنولوژیک را با نام «فشار سیاست‌گذاری» نام‌گذاری کرده است. فشار سیاست‌گذاری زمانی رخ می‌دهد که خواسته سیاست‌مداران و قدرتمندان (از دانشمندان) آنقدر فوری و در عین حال آنقدر سری باشد که فرصت و شفافیت کافی برای ارائه و توافق جامع (که لازمه فرایند توسعه مسئولانه است) را نخواهد داد. مثالی که او طرح می‌کند فشاری است که سازمان‌های امنیتی برای ساخته شدن برخی از فناوری‌های امنیتی در اروپا ایجاد کردند. او از تکنولوژی پوشش بدن (برای مقابله با اشرار) در فرودگاه‌های اروپا صحبت می‌کند که با وجود اینکه به لحاظ فنی کاملاً بررسی شده بود و مدتی نیز به خوبی در فرودگاه‌ها به کار گرفته شد اما بعد از مدتی توسط برخی کشورهای اروپایی به واسطه «ناهماهنگ

بودن با اهداف» ممنوع اعلام شد. محدودیت‌هایی که بعدها برای استفاده از آن نیز در پارلمان اروپا در نظر گرفته شد مساله را حل نکرد.

۳- سال‌ها پیش، مساله‌ای در جامعه دانشگاهی پیش آمد که تبدیل به مثالی تیسیکال برای بحث‌های اخلاق علم شد؛ مساله هم‌جوشی سرد. هم‌جوشی را تا پیش از این تنها در حرارت و فشار خیلی بالا (یعنی شرایطی که تنها در سطح ستارگان موجود است) امکان‌پذیر می‌دانستند. با این حال افرادی ادعا کردند که توانسته‌اند هم‌جوشی سرد (در دما و شرایط اتاق معمولی) را ممکن کنند. آن‌ها به جای اینکه شرح تکنیکی کارشان را در قالب مقالات علمی به داوران همتایان بسپارند، شرح ناکاملی را برای رسانه‌های عمومی فرستادند. رسانه‌ها در این مورد تبلیغ کردند و آنقدر این موضوع رسانه‌ای شد که دیگر تصمیم‌گیری در سطح همتایان غیرممکن به نظر می‌رسید.

۴- در کشور ما، و در سال‌های اخیر، چیزی که بیشتر از همه هیجان ایجاد کرده و باعث شده که سیاست‌های جدیدی روی میز مسئولین قرار بگیرد، بیشتر از اینکه از داخل جامعه ناشی شده باشد تحت تاثیر رسانه‌ها و تحلیل‌های بیرون از ایران بوده است. در مورد موضوع کنترل تقلب‌های علمی، تا پیش از مطرح شدن موضوع در نشریات بین‌المللی science و nature کمتر این موضوع محل توجه سیاست‌گذاران بود. در مورد اهمیت مسئولیت اجتماعی دانشگاه نیز به همین صورت، تا پیش از گزارش ۲۰۴۰ کمتر مساله مورد حمایت‌ها و ارزیابی‌های مسئولین قرار می‌گرفت. هرچند واکنش اولیه به همه این موارد اعتراض و سوگیرانه قلمداد کردن گزارش‌ها بود، اما نتیجه‌اش توجه جدی‌تر و قرار گرفتن این موضوعات برای اولین بار روی میز سیاست‌گذاران بود، که البته موضوع بسیار مبارکی است. اما سوال این است که آیا پیش از این، متخصصان داخلی درون دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های خودمان به این موضوعات توجه نکرده و آیا هیچ هشدار نادیده بودند؟ شواهد نشان می‌دهد که همیشه این هشدارها وجود داشته. با این حال همیشه نیز به عنوان موضوعات حاشیه‌ای قلمداد شده‌اند.

۵- هر سه مورد بالا همزمان در فضای علم و تکنولوژی ما حاکم است. فشار سیاست‌گذاری ناشی از فوریت‌هایی است که سازمان‌های نظامی و سیاسی تشخیص می‌دهند. همچنین توجه به رسانه‌های عمومی و تلاش برای ارائه بازخورد آتقدر زیاد است که فرصت برای نظردهی همتایان و متخصصان دیگر ایجاد نمی‌شود. همچنین همانند مثال‌های گذشته، بیرون مرز بیشتر از درون مرزها برایمان اولویت دارد.

نتیجه روشن است: ۱- فشار سیاست‌گذاری، فضای علمی را کدر و نقدپذیری را ناممکن می‌کند و ۲- واکنش‌پذیری بیشتر ما نسبت به بازخوردهای بیرون‌مرزی، بخش بزرگی از متخصصان داخلی را عملاً از گود خارج کرده است. ۳- اهمیت پیدا کردن بیشتر بازتاب در رسانه‌های عمومی به نسبت تأیید اجتماعات علمی، باعث عدم دقت و کاریکاتور-مانند شدن بحث‌ها شده است و نتیجه همه اینها رونمایی محصولاتی همانند کروناپاب پنج‌ثانیه‌ای و صدمتری است.

۶- کارایی محصول موردنظر، موضوع تحلیلی اخلاقی نیست. همه بحث این است که فرایندی که به شکل‌گیری آن منجر شده شرایطی دارد که به لحاظ اخلاقی دارای توجیه کافی نیست.

دکتر منصوره مهدی‌زاده

مخاطرات غیر قابل کنترل همانند ویروس کرونا چگونه بر احساس امنیت وجودی تأثیر می‌گذارند؟ #علمی_شو

زندگی با مخاطرات اجتناب‌ناپذیری که خارج از کنترل افراد و سازمان‌های بزرگی مانند دولت هستند، مخاطراتی که دارای شدت بسیار و تهدیدکننده زندگی میلیون‌ها انسان و به طور بالقوه کل بشریت هستند، موجب افزایش احساس اضطراب دائمی است که بسیاری آن را بارزترین ویژگی دوران حاضر دانسته‌اند. حال این سوال مطرح است که در مواجهه با این نگرانی عمومی چه می‌توان کرد؟ آیا جامعه‌شناسان و روانشناسان تمهیدی برای نجات بشر از این احساس نگرانی دائمی اندیشیده‌اند؟

@unesocps

دکتر منصوره مهدی‌زاده
پژوهشگر مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

مخاطرات غیر قابل کنترل همانند ویروس کرونا
چگونه بر احساس امنیت وجودی تأثیر می‌گذارند؟

آیا به میزانی که به سلامت جسمی مردم در شرایط شروع کرونا توجه شده است، به سلامت روانی آن‌ها نیز توجه شد؟ مسئولین محترم با اشاعه آمار روزبه‌روز مبتلایان و فوتی‌های ناشی از این ویروس، موجی از نگرانی دائمی را در جامعه ایجاد کردند. نگرانی که شاید سال‌ها پس از مهار کرونا آثار آن در جامعه باقی بماند و بر تصمیمات افراد تأثیر بگذارد. آیا وقت آن نرسیده است که در کنار سلامت جسمانی مردم در این روزهای سخت قرنطینه، کمی هم به فکر سلامت روان آن‌ها باشیم؟

رسانه‌های جمعی ما برای کاهش ترس و اضطراب ناشی از شیوع کرونا در جامعه، تا چه حد موفق بودند؟ رسالت امروز ما جامعه‌شناسان در تحلیل شرایط اجتماعی برای کاهش ترس عمومی چیست؟

این‌ها سوالات اساسی است که این روزها ذهن بسیاری از تحلیل‌گران اجتماعی را به خود مشغول کرده است. باشد تا با اندیشیدن پیرامون آن‌ها و ارائه راهکارهای عملیاتی تا حدی بتوان در خط مقدم جنگ روانی این روزها نقشی داشته باشیم.

دکتر رضا حافظی

حال محیط زیست خوب است

#علمی_شو

درکنار تمام بحران‌هایی که کووید-۱۹ با خود به همراه آورد و در روزهایی که جوامع با مدیریت انتشار پاندمی کووید-۱۹ دست به گریبان بودند، گازهای گلخانه‌ای کاهش چشمگیری داشت، تقاضا و مصرف سوخت روند نزولی طی کرد و شهرهای آلوده جهان روزهای پاک‌تری تجربه کردند (البته باید اشاره کرد که نگرانی‌ها از مصرف بیش از اندازه منابع آبی افزایش یافته و تغییر رفتار بهداشتی افراد، زمینه‌ساز رویارویی با بحران آب را فراهم آورده است). اما اگر به بیانیه‌های متعدد برای متحد ماندن کشورها برای کاهش انتشار و ناکارآمدی آن‌ها طی دو دهه اخیر اشاره کنیم، معترفیم که پایبند ماندن به تعهدات زیست‌محیطی در زمینه کاهش انتشار، اتفاقی نیست که به راحتی رقم بخورد، آن هم تقریباً در سرتاسر جهان. اگرچه این تعهدات مؤثر بودند و به اقداماتی از سوی دولت‌ها انجامید، اما نه با شیبی که برای التیام زخم‌های ناشی از دستکاری بشر لازم بوده است. کووید-۱۹ شاید قوی سیاه (اشاره به کتابی با همین عنوان به قلم نسیم نیکلاس طالب، نویسنده لبنانی-آمریکایی) قرن بیست و یکم باشد؛ اما به شکل معجزه آسایی برنامه‌های کنترل تغییر اقلیم را به جلو برد. یادمان نرود تغییر اقلیم خود بر شیوع بیماری‌های واگیردار دامن زده است (به عنوان نمونه به

دکتر رضا حافظی
پژوهشگر مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور
@unescoips
حال محیط زیست خوب است ...

اطلاعات مربوط به شیوع بیماری مالاریا در پی جنگل‌زدایی در مالزی مراجعه کنید. این جنگل‌زدایی با هدف برداشت بیشتر روغن پالم (سود مالی) بوده است). نگرانی‌ها برای دوره پسا کووید-۱۹ افزایش خواهد یافت زیرا کشورها در رقابتی برای بازسازی سریع اقتصاد خود، محیط پیرامون را فدای رشد اقتصادی خواهند کرد. حال آن‌که سناریو مطلوب، ارزش‌آفرینی را در توسعه پایدار جستجو خواهد کرد. این امر بدان معناست که انحراف از آینده مطلوب (صلح بین انسان و محیط زیست، توسعه پایدار و ایجاد توازن بین جهانی شدن و توسعه محلی) برای رسیدن به اهداف کوتاه مدت قابل پیش‌بینی است.

اگرچه با گذر زمان دریافته‌ایم که پاندمی کووید-۱۹ قابل کنترل و مدیریت است، لیکن همت و تعهدی برای مرتفع ساختن ریشه‌های آن در رأس دولت‌ها دیده نمی‌شود (لااقل تاکنون). شاید بشر همیشه تا این حد خوش اقبال نباشد. بحران‌های دیگری نیز در قرن حاضر سر بر آورده‌اند و چون سلول‌های سرطانی، آینده جامعه انسانی و زمین را تهدید می‌کنند. از مهم‌ترین آن‌ها تغییر اقلیم و تبعات جبران‌ناپذیر ناشی از عدم کنترل آن است. اما چون چنین چالش‌هایی، عوارض تدریجی دارند، دولت‌ها کمتر به آن توجه می‌کنند، خصوصاً در مواردی که تعهد بر رفع آن، فشارهای اقتصادی به همراه دارد.

به نظر می‌رسد تنها راه نجات بخش، ایجاد چشم‌انداز مشترک و متعهد ماندن به آن است که با تغییر در الگوهای فکری دولت‌ها و بازتعریف مفهوم ارزش (توسعه پایدار در مقابل منابع مالی صرف) هموار خواهد شد.

دکتر آرش موسوی

کرونا و تکنیک مواجهه با مرگ

#علمی_شو

تکنیک "مواجهه" نوعی تکنیک در مجموعه درمان‌های رفتاری است که برای معالجه اختلالات اضطراب مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این شکل درمان، بیمار درگیر با اضطراب را در یک شرایط سالم و بی‌خطر با منبع اضطراب یا بافتار (زمینه) آن مواجهه می‌دهند. تصور می‌شود که این مقابله به بیمار کمک می‌کند تا بر اضطراب و پریشانی خود غلبه کند. مطالعات متعددی، کارایی این تکنیک را در درمان اختلالاتی همچون اختلال اضطراب

@unescoocps

دکتر آرش موسوی

عضو هیات علمی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

کرونا و تکنیک مواجهه با مرگ

فراگیر، اضطراب اجتماعی، وسواس اجباری و فوبیاهای خاص نشان داده‌اند.

تکنیک مواجهه در این روزهای کرونایی، که مدیریت اضطراب و تشویش، بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی روزمره ما شده، انتخاب بدی نیست. بخش بزرگی از جمعیت جهان در این ایام نوعی "پاژ" فراگیر و همه‌جانبه را در زندگی خود تجربه می‌کنند. خیابان‌ها و کوچه‌های بسیاری از شهرهای بزرگ جهان، خالی از زندگی و جنب و جوش همیشگی است. زنگ مرگ، که همیشه در میان هزاران صدای کوتاه و بلند روزمره گم می‌شد و ناشنیده می‌ماند، اینک تنها صدای باقیمانده در بسیاری از کوچه‌ها و خیابان‌هاست.

حال که زندگی واقعی کمابیش به نوعی زندگی مجازی تبدیل شده، بسیاری از رسانه‌ها ما را به سرگرمی می‌خوانند و برای ما سرگرمی می‌آفرینند و از این طریق نگرانی‌های ما را برای فواصل زمانی کوتاهی به فراموشی تبدیل می‌کنند. تکنیک مواجهه اما،

درست عکس این را از ما طلب می‌کند. این تکنیک از ما می‌خواهد که عمیق‌ترین منبع ترس‌های کرونایی‌مان، یعنی مرگ خود را بازسازی و باور کنیم و مستقیم به درون چشم‌های مرگ خیره شویم. مواجهه با مرگ و پذیرفتن آن، نه تنها ریشه عمیق‌ترین اضطراب‌های ما را می‌خشکاند، بلکه به ما این فرصت را می‌دهد تا شاید برای یکبار هم که شده، نوعی تجربه آگزیستانسیال ژرف (مواجهه با مرگ) را از سر بگذرانیم و فرایندهای شناختی، عواطف و انگیزتگی‌های فیزیولوژیک همراه آن تجربه را بشناسیم و درباره آن‌ها بی‌اندیشیم.

هاروکی موراکامی، نویسنده معاصر ژاپنی درباره مرگ می‌گوید: مرگ نقطه مقابل زندگی نیست، بلکه بخشی از آن است.

نورمن کازینز، نویسنده آمریکایی هم درباره مرگ می‌گوید: مرگ بزرگ‌ترین فقدان در زندگی ما نیست. بزرگ‌ترین فقدان چیزی است که درون وجود ما می‌میرد هنگامی که داریم زندگی می‌کنیم.

کریشنا مورتی، فیلسوف هندی هم درباره مرگ می‌گوید: مرگ یک کلمه است، یک تصویر است، و همین کلمه و تصویر است که وحشت می‌آفریند. اما معنای واقعی این جملات چیست؟ آنچه روشن است این است که گویندگان این جملات هنگام نوشتن آن‌ها زنده بودند و مرگ را تجربه نکرده‌اند. شاید تنها راه برای آن‌ها برای اینکه درکی ژرف از مرگ پیدا کنند، چیزی شبیه تکنیک مواجهه و فرصتی برای استفاده از آن تکنیک بوده است. این تکنیک و فرصت استفاده از آن، در این روزهای قرنطینه و کرونا در اختیار ما هم هست.

دکتر رضا حافظی

کووید-۱۹، یک رخداد نادر یا ...

#علمی_شو

شیوع کووید-۱۹ در چین و متعاقب آن در سراسر جهان، نظام سلامت و اقتصاد جهانی را تحت تأثیر خود قرار داده است. سازمان جهانی بهداشت ۱۲ اسفند ۱۳۹۸ (۱۱ مارس ۲۰۲۰)، این ویروس را پاندمی اعلام کرد. این روزها این چالش جدی‌تر از قبل هم شده است. تصمیماتی که امروز در سطح ملی و حتی بین‌المللی گرفته می‌شود به ما کمک خواهد کرد تا دانشی از نحوه برخورد با پاندمی‌ها در آینده کسب کنیم. احتمال روبرو شدن با چنین رخدادی در آینده، دور از انتظار نیست. در شرایط کنونی برخی کشورها در تلاشند از تجربیات موفق و ناموفق سایر ملل بهره‌برداری کنند. نکته جالب این‌که، اگرچه به جنبه‌های نظام سلامت محدود می‌شود، اما گردش اطلاعات بین کشورها در ماه‌های اخیر بی‌سابقه بوده است.

@unesccops

دکتر رضا حافظی

پژوهشگر مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور.

کووید-۱۹، یک رخداد نادر یا ...

ابتدا کمی به گذشته برگردیم و چند دهه اخیر را مرور کنیم. دانش پزشکی در دهه-های گذشته رشد چشمگیری داشته، اما در عوض آمار و اطلاعات نشان می‌دهد میزان مواجهه بشر با بیماری‌های واگیردار و تعداد مبتلایان، در حدود چهار دهه اخیر رشدی نمایی داشته است (برای درک بهتری از این ادعا، می‌توانید به آمار مربوط به تعداد بیماری‌های عفونی نوپدید، طی دهه‌های میانی قرن بیستم تا اوائل قرن بیست‌ویکم مراجعه نمایید). اوایل قرن بیست‌ویکم (۲۰۰۲ تا ۲۰۰۳) SARS-COV-2 حدود ۸ هزار نفر را آلوده و در ۳۰ کشور و پنج قاره شیوع پیدا کرد. یک دهه بعد، MERS-COV کشف شد. این کرونا ویروس نوپدید به خفاش برمی‌گشت و از طریق واسطه‌ای چون شتر به عنوان میزبان، به انسان منتقل شد و نرخ مرگ و میر حدود ۳۰ درصد را ثبت کرد.

اگرچه اولویت در حال حاضر، پاسخ به نیاز درمانی جامعه و مدیریت بحران است، لیکن پرسش مهمی ذهن را به خود درگیر کرده: با وجود رشد دانش پزشکی، عامل یا عوامل اپیدمی و پاندمی‌ها در دهه‌های اخیر چه بوده‌اند؟ در ادامه تلاش می‌کنم پاسخی کوتاه به این پرسش بزرگ بدهم. شاید مهم‌ترین آنها عبارتند از: ۱- از رشد جمعیت، ۲- ناپایداری و بی‌ثباتی اکوسیستم، ۳- جهانی شدن. رشد جمعیت یعنی دستکاری بیشتر بشر در طبیعت، یعنی حضور بشر در مناطقی که پیش از این کمتر شناخته شده بودند و این امر به طور مستقیم، به تماس انسان با باکتری‌ها و ویروس‌های نوپدید کمک می‌کند. به علاوه، تجارت حیوانات وحشی، که بیشتر جنبه‌های غیرقانونی و تبعات کمتر قابل کنترل را شامل می‌شود، توانسته اثر شگرفی بر انتقال بیماری بین انسان و حیوان داشته باشد. با همین نگاه می‌توان صنایع غذایی و استانداردهای موجود آن را نقد کرد. به این موضوعات می‌توان به تفصیل پرداخت، اما تنها به اشاره به شیوع ویروس‌های H5N1 و H1N1 بسنده می‌کنم. این موارد را در کنار جهانی شدن با دو ویژگی بارز بگذارید: (۱) ارتباط گسترده و درهم تنیده و (۲) قابلیت جابجایی.

حال می توان ادعا کرد که مواجهه با ویروس نوپدید، دور از ذهن نبوده است. در مورد کووید-۱۹، تقارن آن با سال نو چینی و ثبت حدود ۴ میلیارد سفر توسط حدود ۳۸۵ میلیون انسان، با لحاظ کردن دوره نهفتگی حدود ۱۴ روز برای ویروس کووید-۱۹، در عرض چند ماه، نظام های بشری را با اختلال روبرو کرد.

اما راه حل چیست؟ حتماً ابعاد چندگانه این مسئله، لزوم آینده نگاری و مشارکت تخصص های مختلف است. آخرین نسخه ای که در سطح کلان می توان پیچید این است که جامعه انسانی نیازمند ایجاد تغییر در پارادایم جهان بینی خود و بازسازی محیط آسیب دیده پیرامونی خویش است. تحت چنین شرایطی، علاوه بر ارتقاء سطح کیفیت زندگی جامعه، ملت ها کمتر شاهد همه گیری بیماری ها با منشاء غیر انسانی خواهند بود. به زبان ساده تر، توسعه پایدار باید جای خود را به نظام ارزشی اقتصادی کنونی بدهد.

دکتر یونس محمدی

حل شده در سیستم یا منتقد آن

#علمی شو

۱- نقد درون سیستمی

"کرونا حد وسط ندارد، یا مرگ هزاران نفر را باید بپذیریم یا قرنطینه شدید لازم است. ما الان بین این دو سیستم هستیم. برای همین هنوز نتوانستیم این بیماری را کنترل کنیم. سیاست مشخصی هم نداریم."

جمالات بالا، گفته معاون برنامه ریزی ستاد فرماندهی کرونا، در ۲۴ فروردین ۹۹ است. نقد به تصمیمات دولت. این مسئله بارها تکرار شده است که یک فرد در قامت مدیریت یکی از زیرسیستم ها، انتقاداتی را به سایر زیرسیستم ها و یا کل سیستم روا می دارد. این سوال پیش می آید که آیا یک مسئول یا مدیر می تواند به کل سیستم یا دولت منصوب کننده خود انتقاد کند و تصمیمات اش را زیر سوال ببرد؟

۲- کسی که بامن هم نظر نیست، یا جاهل است یا احمق یا بدخواه.

روان شناس سوئدی، پیترو یوهانسون، اجازه داد شرکت کنندگان در آزمایش، عکس چهره دو فرد را که تصادفی انتخاب شده بودند، یک لحظه ببینند و چهره جذاب تر را انتخاب کنند. او سپس عکس مورد پسند هرکس را از نزدیک به وی نشان داد و از آن ها خواست جذاب ترین خصوصیت های عکس را توصیف کنند. با وجود این، با یک تردستی، جای دو عکس را عوض کرده بود. بیشتر شرکت کنندگان در تشخیص آن شکست خوردند و با جزئیات شروع کردند به توجیه این که چرا آن عکس را ترجیح دادند. این مطالعه، خطای درون نگری را

دکتر یونس محمدی
بزهشگر مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

حل شده در سیستم یا منتقد آن

نشان می دهد. "خطای درون نگری یعنی اعتماد بیش از حد به باورهای خود". ما وقتی درون نگری می کنیم، یافته ها را دستکاری می کنیم. اگر بیش از اندازه به مشاهدات درونی اعتماد کنید، ممکن است یک زنگ بیدار باش وحشتناک در انتظارتان باشد. زمانی که دچار خطای درون نگری هستیم و کسی با نظر ما موافق نیست، سه نوع عکس العمل نشان می دهیم: الف) فرض بر جهالت طرف مقابل: طرف دیگر به طور مشخص اطلاعات لازم را در اختیار ندارد. اگر آن چه را که تو میدانی می دانست، او هم نظر مشابهی داشت. ب) فرض بر حماقت طرف مقابل: طرف مقابل اطلاعات ضروری را دارد، اما ذهنش به اندازه کافی رشد نکرده و نمی تواند به نتیجه گیری آشکاری برسد. به عبارت دیگر او احمق است. ج) فرض بر بدخواهی طرف مقابل: طرف مقابل اطلاعات ضروری را داراست. موضوع را درک می کند اما به شکل عمدی مقابله می کند.

۳- رفتار انحرافی مثبت

مفهومی در ادبیات رفتار سازمانی وجود دارد تحت عنوان اقدامات مثبت سازمانی که برخی از انواع آن عبارت است از: سوت‌زنی، مسئولیت اجتماعی، رفتار شهروندی سازمانی، وفاداری سازمانی و رفتار انحرافی مثبت.

رفتار انحرافی مثبت، به رفتارهایی می‌گویند که در تعارض با معیارهای سازمان (یا یک سیستم)، داوطلبانه و با انگیزه اصلاح بهبود باشد. توسعه این رفتار، اگر براساس اصول صورت پذیرد، منجر به رشد سیستم خواهد شد. یکی از این رفتارها نقد سیستم است.

۴- مسئولین بدون لکنت، سیستم را نقد کنند

سیستم به دو دلیل باید اجازه دهد مدیرانش نقاد باشند: اول) دوری از خطای خودنگری، دوم) بهره‌برداری از انحرافات مثبت سیستمی. تنها راه درمان خطای خودنگری و دوری از مواجهه سه‌گانه مذکور با غیر هم‌نظران، نقد درونی بیشتر است. اجزای هر سیستم می‌بایست به مشاهدات درونی با همان تردیدی نگاه کند که به ادعاهای افراد غریبه نگاه می‌کند.

پس افراد همیشه ناقد، زمانی که مسئولیت می‌گیرند دست از نوشتن و نقد برندارند. در سیستم هضم و حل نشوند. می‌بایست سیستم نقد شود تا اصلاح شود. سخت‌گیرانه‌ترین منتقد خودت باش.

تشکیل جلسه هیأت تحریریه نشریه رهیافت

چهارمین جلسه هیأت تحریریه نشریه رهیافت، در تاریخ ۲۵ فروردین ماه ۹۹ برگزار شد. در این جلسه که با حضور دکتر وحید احمدی، مدیر مسئول فصلنامه، دکتر اکرم قدیمی، سردبیر فصلنامه، دکتر محمدرضا آراسته، دکتر محمد حسینی‌بهشتی، دکتر رضا مکنون، دکتر مقصود فراستخواه، دکتر ابراهیم صالحی‌عمران، دکتر هادی خانیکی، دکتر فریده عصاره و دکتر محمد توکل برگزار شد، گزارش فعالیت‌های صورت گرفته ارائه شد و تصمیم‌گیری در خصوص تدوین نشریه شماره ۷۵ (پاییز ۹۸) و شماره ۷۶ (زمستان ۹۸)، به بحث و تبادل نظر گذاشته شد.

برگزاری دومین جلسه طرح ستاپ

در این جلسه، که روز ۲۷ فروردین ماه ۱۳۹۹، با حضور دکتر اکرم قدیمی، معاون پژوهش و فناوری مرکز، دکتر سحر کوثری، دکتر مهدی پاکزاد و دکتر رضا حافظی، از اعضای هیأت علمی مرکز، دکتر مهدی جعفریان، رییس گروه پایش، نظارت و ارزیابی عملکرد مرکز، دکتر یونس محمدی، سرپرست شبکه ملی سیاست‌پژوهی علم، فناوری و نوآوری و آقای مجید بیک‌وردی، کارشناس واحد پایش و تحول مرکز، برگزار شد، دکتر پاکزاد، توضیحاتی درخصوص پیشینه کار، نحوه پیاده‌سازی و ارتباط آن با سامانه ساعت ارائه کرد. سپس، چالش‌ها و تجربیات پیشین مرور و اعلام شد طبق برنامه‌ریزی انجام شده، نسخه اولیه سامانه ستاپ، تا انتهای اردیبهشت ۱۳۹۹، تحویل گرفته شود و در صورت نیاز، موارد تکمیلی جهت اعمال تغییرات، به مجری اعلام گردد. زمان تقریبی راه‌اندازی سامانه ستاپ، انتهای خرداد ماه ۱۳۹۹ برآورد شده است.

برگزاری سومین جلسه طرح ستاپ

در این جلسه، که روز ۶ اردیبهشت ماه ۱۳۹۹، با حضور دکتر وحید احمدی، مشاور وزیر و رییس مرکز، دکتر اکرم قدیمی، معاون پژوهش و فناوری مرکز، دکتر سحر کوثری، دکتر مهدی پاکزاد و دکتر رضا حافظی، از اعضای هیأت علمی مرکز، دکتر مهدی جعفریان، رییس گروه پایش، نظارت و ارزیابی عملکرد مرکز و آقای مهدی نصیری، مدیر مدیریت منابع مالی مرکز، برگزار شد، به فرآیند تسهیل اجرایی شدن سامانه و بررسی نقش مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور در سامانه ستاپ، پرداخته شد.

برگزاری جلسه پروژه سند ملی آمایش سرزمین

در این جلسه که به صورت مجازی، روز شنبه ۶ اردیبهشت ۱۳۹۹، با حضور دکتر وحید احمدی، مشاور وزیر و رییس مرکز، دکتر اکرم قدیمی، معاون پژوهش و فناوری مرکز، دکتر حبیب‌الله طباطبائیان، رئیس پژوهش‌شکده مطالعات فناوری، دکتر نسرين نور شاهی، رئیس مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و علیرضا آزموده‌اردلان، رئیس مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگاری برگزار شد، ضمن اعلام نظر ناظر پروژه، آقای دکتر غلامرضا گرابی نژاد، مدیر امور آموزش عالی سازمان برنامه و بودجه کشور، گزارش فاز اول پروژه ارائه شد و ضمن تعیین برنامه‌های آتی، برنامه‌ریزی‌های فاز دوم پروژه صورت گرفت.

برگزاری چهارمین جلسه طرح ستاپ

در این جلسه، که روز ۸ اردیبهشت ماه ۱۳۹۹، با حضور دکتر وحید احمدی، مشاور وزیر و رییس مرکز، دکتر اکرم قدیمی، معاون پژوهش و فناوری مرکز، دکتر مهدی پاکزاد و دکتر رضا حافظی، از اعضای هیأت علمی مرکز دکتر مهدی جعفریان، رییس گروه پایش، نظارت و ارزیابی عملکرد مرکز و آقای مهدی نصیری، مدیر مدیریت منابع مالی مرکز برگزار شد، مقرر شد برای شفاف‌سازی و تدقیق دامنه تعهدات و اقدامات مورد انتظار از مرکز در طرح ستاپ، جلسه‌ای فی‌مابین ریاست محترم مرکز و معاونت محترم پژوهش و فناوری وزارت عتف، برگزار شود و چنانچه در مواردی نظر ایشان با آیین‌نامه مصوب ستاپ مغایر بود، موارد مربوطه در قالب یک صورتجلسه تدوین شده و ملاک عمل قرار گیرد.

همچنین عنوان شد شرکت مجری این طرح، موظف است مطابق با نظرات اصلاحی که پیشتر توسط کارگروه ستاپ به ایشان ارائه گردیده است، نسبت به اصلاح پروپوزال و فرآیندهای طراحی شده برای ستاپ اقدام نماید.

برگزاری نشست آنلاین "پیش‌نگری و پس‌نگری در مواجهه با شیوع کووید-۱۹"

در این نشست که روز چهارشنبه ۱۷ اردیبهشت ماه ۹۹ برگزار شد، دکتر امیرحوشنگ حیدری، عضو هیأت علمی مرکز، گفت: بحران کرونا، رخدادی جهانی است که اقدامات مختلفی را از سوی کشورهای گوناگون جهان به دنبال داشته و آینده جدیدی را برای ما خواهد ساخت. اگرچه ما باید در زمان کوتاه از بین مجموعه‌ای از اقدامات، مناسب‌ترین آن‌ها را برگزینیم و به اجرا درآوریم، ولی آنچه علاوه بر حل این مشکل، حائز اهمیت است پذیرش مسئولیت اقدامات ما است.

وی ضمن اشاره به تصمیم‌گیری‌های خاص آینده‌پژوهی گفت: تصمیمات طبیعی و آنی، همچون فاصله‌گذاری اجتماعی، تصمیمات مبتنی بر برنامه‌ریزی راهبردی همچون تولید ماسک و الکل، تصمیمات مبتنی بر دیدگاه استقبال از وقایع و عدم تلاش برای بازگشت به موقعیت پایدار گذشته، نمونه تصمیمات آینده‌پژوهی در رخداد کرونا و ویروس است.

دکتر حیدری در ادامه خاطر نشان کرد: آینده احتمالی را که می‌توان برای جهان پساکرونا تصور کرد، جهانی با تغییرات شگرف در جهان بینی، رفتار، اخلاق و سبک زندگی که موجب نظم نوینی در جهان خواهد شد. دنیای کرونایی بسیار زود می‌گذرد و برای ما علاوه بر تهدیدات عدیده، فرصت‌های زیادی را هم به دنبال خواهد داشت. در دوران پساکرونایی، جوامعی موفقند که به تهدیدات به دید فرصت نگریده و آینده‌های جدیدی را کنش‌گراانه بسازند.

برگزاری نشست آنلاین "بررسی بحران ویروس کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی"

و افزایش بدهی‌هایی که در بحران‌های اخیر در ظرف سه سال به وقوع پیوستند، در بحران اخیر در ظرف سه هفته، آن هم در طیف و عمقی بسیار شدیدتر تحقق یافتند. در ابتدای وقوع این بحران، پیش‌بینی می‌شد که یک رکود V شکل رخ داده‌است، که بعد از مدتی دوباره به حالت رونق بر خواهد گشت، اما مسئله اینجاست که این رکود حتی L شکل و L شکل هم نبوده که حداقل برای مدتی یک حالت ایستا در رکود ایجاد

در این نشست که روز شنبه ۲۰ اردیبهشت ۱۳۹۹ برگزار شد، دکتر بهروز شاهرادی، عضو هیأت علمی مرکز، در زمینه تأثیر بحران کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی از منظر تجارب اقداماتی که در سطح بین‌الملل صورت گرفته است، به بحث پرداخت. وی با مقایسه بحران اخیر با بحران‌های گذشته چون بحران بزرگ ۱۹۳۰ و بحران ۲۰۰۸، گفت: وسعت و دامنه تخریب بحران اخیر بسیار وسیع‌تر و شدیدتر است. افزایش نرخ بیکاری

شامل: یک پاسخ جهانی هماهنگ به کمبود نقدینگی برای رفع نیازهای فوری تأمین مالی، تزریق زیاد نقدینگی به حساب‌های ذخیره کشورهای

در حال توسعه و جلوگیری از بحران بدهی مالی، کمک‌های توسعه‌ای بلاعوض به طور کامل و بدون قید و شرط به کشورهای در حال توسعه، آزمایش‌های گسترده کووید-۱۹؛ و در عرصه داخلی شامل: بیمه‌های اجتماعی فراگیر، جلوگیری از شکست کسب و کارها و جلوگیری از بی ارزش شدن ارزها از طریق چاپ پول توسط دولت باشد.

شود و دوباره رونق ایجاد گردد، بلکه، متأسفانه رکودی که در این بحران شاهدش هستیم، یک رکود I شکل است، به این صورت که ما روز به روز شاهد ورشکستگی و تعطیلی و سقوط بیشتر بازارها و اقتصادها می‌باشیم.

وی در خصوص اقدامات و تلاش‌های کشورمان گفت: ایران اقداماتی را انجام داده است که برخی از آن‌ها موفق نبوده است از جمله: اختصاص ۱ میلیارد دلار از حساب ذخیره ارزی برای مقابله با ویروس کرونا، درخواست وام ۵ میلیارد دلاری از صندوق بین‌المللی پول و ترغیب کشورهای تحریم‌کننده ایران جهت لغو تحریم‌های خود، از جمله اهم اقدامات مالی بوده که این کشور انجام داده است. بعلاوه می‌توان به تعطیلی بنگاه‌های تولیدی و مشاغل پرریسک برای هفته‌های متوالی و یا معاف نمودن بنگاه‌های تولیدی از بازپرداخت وام‌های اشتغال‌زایی خود، جهت جلوگیری از ورشکستگی و یا تعطیلی آن‌ها اشاره نمود.

وی در پایان به اقدامات مور نیاز در عرصه جهانی و داخلی برای برون‌رفت سریع از این بحران اشاره کرد: در سطح جهانی، این اقدامات می‌تواند

بررسی نشست آنلاین "بحران کووید-۱۹ و نظریه‌های سیاست‌گذاری عمومی"

در این نشست که روز دوشنبه ۲۲ اردیبهشت ماه ۹۹ برگزار شد، دکتر آرش موسوی، عضو هیأت علمی مرکز، به پیدایش ویروس کووید-۱۹ در اواخر سال ۲۰۱۹ میلادی در شهر ووهان، به عنوان مرکز یک ایالت پرجمعیت در چین و روند گسترش این ویروس در جهان، بخصوص ایران و کره جنوبی پرداخت.

وی در ادامه، با تحلیل ابعاد سیاست‌گذارانه ناظر بر بحران کووید-۱۹ گفت: هسته اصلی سیاست‌گذاری در مواجهه با هر مسأله عمومی، مجموعه‌ای از فعالیت‌هاست که از آن معمولاً با عنوان "کار کارشناسی" یاد می‌شود. موج تقاضا برای سیاست‌های قرنطینه و فاصله‌گذاری اجتماعی، با مقاومت دولت ایران و بسیاری از دولت‌های دیگر روبرو شد که طبق عوامل تحدیدکننده حلقه سیاست‌گذاری می‌توان گفت محدودیت‌های اقتصادی دلیل این کشورها برای مقاومت بود.

وی افزود: سیاست خلوت‌سازی اجتماعی بدون هزینه و بدون محدودیت نیست. بخش مهمی از این هزینه از ساختار اقتصاد ناشی می‌شود. به طور مثال جوزف استیگلیتز، اقتصاددان مشهور امریکایی و برنده نوبل ۲۰۰۱ معتقد است تأثیرات اقتصادی کرونا از چین نیز خارج خواهد شد و اقتصاد جهانی تحت تأثیر عواقب اقتصادی ویروس قرار خواهد گرفت. اقتصاد چین، بخش بسیار مهمی از زنجیره تأمین اقتصاد جهانی است، اگر اختلال اقتصاد این کشور طولانی شود، مطمئناً اقتصاد جهانی نیز متحمل ضررهای بزرگی خواهد شد.

دکتر موسوی در پایان اظهار کرد: ایده‌ها و باورهای موجود در ذهن بازیگران درگیر در فرایند سیاست-گذاری، نقشی مهم در تعیین سمت و سوی این فرایند ایفا می‌کنند و در بسیاری از موارد از منافع پیشی می‌گیرند. بحران کووید-۱۹، علی‌رغم تمام تلخی‌ها، اضطراب‌ها و آشفتگی‌هایی که در جامعه جهانی آفریده، ماده اولیه مناسبی برای شکل دادن به یک تمرین در تحلیل سیاستی در اختیار تحلیل‌گران می‌گذارد.

برگزاری جلسه پروژه سند ملی آمایش سرزمین

این جلسه روز سه شنبه ۲۳ اردیبهشت ماه ۱۳۹۹، با حضور دکتر وحید احمدی، مشاور وزیر و رییس مرکز، دکتر اکرم قدیمی، معاون پژوهش و فناوری مرکز، دکتر حبیب‌الله طباطبائی، رئیس پژوهشکده مطالعات فناوری، دکتر یونس محمدی، سرپرست شبکه ملی سیاست‌پژوهی علم، فناوری و نوآوری و دکتر نسرین نورشاهی، رئیس مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی برگزار شد.

در این جلسه، موضوعاتی چون پیش‌بینی آینده شاخص‌ها، پیش‌بینی ساختار فضایی و مدل تحلیلی راهبردها، مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت و در پایان مقرر شد، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور در حوزه پژوهش، پژوهشکده مطالعات فناوری در حوزه علم و فناوری و مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، گزارش تحلیلی اعم از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید را در ارتباط با سناریوهای مطرح شده در جلسه، تهیه نمایند.

برگزاری نشست آنلاین "شیوع کرونا و مروری بر تحول در فرهنگ آموزش و پژوهش در جهان"

در ابتدای این نشست که روز چهارشنبه ۲۴ اردیبهشت ماه ۹۹ برگزار شد، دکتر مریم صنیع اجلال، عضو هیأت علمی مرکز، به تحولات آموزش عالی در پی شیوع ویروس کووید-۱۹ در دو حوزه آموزش و پژوهش پرداخت و تاثیر بحران ویروس کووید-۱۹ بر نظام آموزش عالی و نقش آن در برابر این بحران را بررسی کرد.

وی در ادامه، با بررسی تحولات در حوزه آموزش، افزود: پژوهش به عنوان یکی از کارکردهای اصلی نظام آموزش عالی، به تبع از گسترش دامنه شیوع کووید-۱۹ در جهان، به شدت تأثیر پذیرفته است. آموزش عالی در مقابل خود (بقای نهاد آموزش عالی) و در قبال ذینفعان و خدمت‌گیرندگان در مقابل تحولات به وجود آمده مسئول است.

دکتر صنیع اجلال در پایان، حفظ امنیت و سلامت شهروندان در شرایط شیوع کرونا را یکی از وظایف اصلی سازمان‌های دولتی و غیردولتی دانست و افزود: آموزش و پژوهش، به عنوان دو کارکرد اصلی مؤسسات آموزش عالی، باید خود را با وضعیت‌های ایجاد شده انطباق دهند تا بتوانند پاسخگوی نیازهای ذینفعان باشند.

برگزاری نشست آنلاین "درس آموزه‌های سیاستی توسعه کسب و کارهای اینترنتی و آنلاین پس از بحران شیوع کرونا"

در ابتدای این نشست، که روز شنبه ۲۷ اردیبهشت ماه ۹۹ برگزار شد، دکتر رضانقی زاده، عضو هیأت علمی مرکز، به مهمترین بحران‌های اقتصادی جهانی از قبیل سقوط وال استریت در سال ۱۹۲۹، بحران بدهی آمریکای لاتین، دوشنبه سیاه (سقوط شدید شاخص‌های بازار سهام در سراسر جهان)، بحران مالی آسیا (۱۹۹۷)، بحران حباب دات‌کام‌ها (۲۰۰۰-۱۹۹۷) و بحران مالی جهانی اشاره کرد و افزود: کسب و کارهای آنلاین و اینترنتی در یک دهه اخیر در ایران در حال توسعه است؛ ولی این شرکت‌ها و کسب‌وکارهای فعال ایرانی، تجربیات محدودتری در مواجهه با بحران‌های جدی دارند و شیوع و تاثیر بیماری کرونا بر این کسب و کارها، اولین مواجهه جدی آن‌ها با بحران‌های واقعی است، که عمدتاً مبتنی بر کاهش تقاضا می‌باشد.

از این‌رو، دکتر نقی‌زاده، بررسی چالش‌های پیش رو در این دوران و ارائه راهکارهای پیشنهادی آن را پراهمیت دانست. وی در ادامه، با توجه به چالش‌های موجود، سناریوی مکتزی و مرکز بهداشت

جهانی را مطرح کرد: سناریوی اول، سناریوی خوشبینانه نام داشت، که پیش‌بینی این است که احتمالاً تا آخر مرداد ماه، از پاندمی بیماری کرونا عبور کرده‌ایم. در سناریوی دوم، که سناریوی پایدار نام داشت، این بیماری بخشی از زندگی ما تلقی می‌شود. در بدترین حالت ممکن در سناریوی سوم، ۲ سال زمان می‌برد تا واکسن کرونا تهیه شود.

دکتر نقی‌زاده معتقد است: در هر سه سناریو، در بازه زمانی ۲ سال آینده با سه واقعیت مواجه می‌شویم:

(۱) کاهش تقاضا در کسب و کارهای اینترنتی، (۲) روبرو شدن با بیکاری فزاینده، (۳) ورشکستگی شرکت‌ها با توان مالی محدود، و این عوامل منجر به سقوط بزرگ برای برخی از کسب‌کارهای آنلاین و اینترنتی در کشور می‌شود که پیش از این با رشد خیره‌کننده‌ای مواجه بودند و کاهش درآمد این بازارها، یادآور حباب‌دات‌کام در سال‌های ابتدایی قرن ۲۱ است.

در پایان دکتر نقی‌زاده، سه پیشنهاد اساسی در حوزه سیاست‌گذاری ارائه داد: حمایت‌های قانونی و زیرساخت‌های حقوقی جهت انجام امور اکتساب و ادغام کسب و کارها، حمایت از نوآوری کسب و کارها در قالب سیاست‌های تشویقی و حمایت از مجموعه‌های سرمایه‌گذاری مانند صندوق‌ها.

چهارمین پیش‌نشست همایش تعامل نظام دانشگاهی و فضای اجتماعی برگزار شد

(نقش دانشگاهیان در آگاهی اجتماعی در مواجهه با بحران‌ها)

دانشگاهیان گفت: گاه اساتید، تنها دغدغه رشد علمی و انتشار مقالات و کتب را دارند، ولی اساتیدی هستند که دغدغه شناخت و ارتقاء سطح علمی جامعه را نیز دارند. در نظام ارزیابی دانشگاه‌ها، برای اساتیدی که رسالت‌های اجتماعی را جدی گرفته و در این راستا فعالیت می‌کنند امتیازی در نظر گرفته نشده و در این امر باید تجدیدنظر شود و بخشی از امتیازات اساتید، به فعالیت‌های اجتماعی آن‌ها تخصیص داده شود.

دکتر نصراللهی نیز دانشگاه‌ها را، قوه عاقله و مشورت‌دهنده کشور و مرکز شناخت دقیق مخاطرات و بحران‌ها، تبیین چرایی و پیش‌بینی آن‌ها و در نهایت مداخله و ارائه راهکارهای مواجهه و مقابله هوشمندانه و کارشناسانه با بحران‌ها دانست و افزود: نقش دانشگاه با توجه به تنوع رشته‌ها و

وی نقش استفاده بیشتر و بهتر از فضای مجازی را در این امر موثر دانست.

در ادامه، دکتر بیت‌اللهی، با اشاره به نقش مسئولیت اجتماعی در میان اساتید و

این نشست، روز شنبه ۲۷ اردیبهشت ماه ۹۹، با حضور دکتر اکبر نصراللهی، رئیس دانشکده علوم اجتماعی، ارتباطات و مطالعات رسانه واحد تهران مرکزی، دکتر مهدی زارع، استاد پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله، دکتر پروانه پیش‌نمازی، پژوهشگر پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله و دکتر علی بیت‌اللهی، رئیس بخش زلزله‌شناسی مهندسی و خطرپذیری مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به صورت آنلاین برگزار شد.

در ابتدای این وبینار، دکتر زارع، با اشاره به زلزله اخیر که در تهران به وقوع پیوست، گفت: در زلزله ۱۹ اردیبهشت ماه، اطلاعات علمی خوبی نسبت به قبل در اختیار مردم قرار گرفت و ارتباط بهتری با مردم برقرار شد.

نقش محوری آن، گسترده و مهم است. دانشگاه شبکه ارتباطی و خود رسانه است، بنابراین نقش دانشگاه نباید به آموزش محدود باشد، بلکه باید در کنار آموزش، به آگاه‌سازی، نظارت و رهبری هم پردازد. وی علل کارآمدی پایین دانشگاه‌ها را در مخاطرات و بحران‌ها، دغدغه ناکافی و ساختار سنتی دانشگاه‌ها و فاصله آن‌ها از مشکلات کشور، آن هم در شرایط

تحریم‌های ظالمانه آمریکا و بی‌نیازی بخش‌های اجرایی از دانشگاه و حمایت و مطالبه نکردن از آن‌ها دانست. در پایان نیز دکتر پروانه پیشنهادی، ضمن اشاره به این که مسئولیت اجتماعی دانشگاهیان سنگین و جدی است، گفت: با توجه به اینکه دانشگاه مرکز تفکر جامعه است، لازم است دانشگاهیان بیشتر به

مسائل اجتماعی و دغدغه‌های جامعه توجه کنند. وی همچنین بر لزوم استفاده از دانش دانشگاهیان در فرآیندهای تصمیم‌گیری تأکید کرد: در حال حاضر تصمیم‌گیران و دانشگاهیان ارتباط موثری ندارند و نقش دانشگاهیان در تصمیم‌گیری‌ها چشم‌گیر نیست.

برگزاری نشست آنلاین "ابعاد و پیامدهای اجتماعی ناشی از بحران شیوع ویروس کرونا در جامعه"

در این نشست که روز یکشنبه ۲۸ اردیبهشت ماه ۹۹، برگزار شد، منصوره مهدی‌زاده، پژوهشگر مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، در ابتدا به منظور بررسی منشاء ظهور ویروس کووید-۱۹ در جامعه، به نقش مداخله انسان در طبیعت و نقش غیرمستقیم او با ظهور و گسترش این ویروس، به عنوان نوعی مخاطره غیرقابل پیش‌بینی و جهانی پرداخت و در ادامه، پیامدهای اجتماعی مخاطره کرونا در جامعه را مورد بررسی قرار داد: افزایش نگرانی در جامعه، کاهش اعتماد اجتماعی به نهادهای علم و حاکمیت و ایجاد دلزدگی و رفتار بی‌ثبات و پاندولی مردم و دولت‌ها از جمله این پیامدها است.

وی در پایان نیز راه‌حل‌های مقابله با مخاطرات را مطرح کرد: با توجه به مفهوم جهان‌وطنی شدن، می‌توان گفت که در جامعه مخاطره‌آمیز کنونی، راه‌حل مخاطرات جهانی نیز فراتر از مرزهای ملی کشورها قرار دارد. در مقابله با بیماری کرونا، تمام جهان باید یکپارچه شوند و به راه‌حلی ویرای دولت‌های محلی خود دست یابند. تعمیم مسئولیت و محاسبه‌پذیری مردم‌سالارانه در جامعه، از دیگر راه‌حل‌های مقابله با این بحران است.

برگزاری نشست آنلاین "بررسی پیش‌آیندهای تأثیرگذار بر وفاداری به یادگیری از طریق رسانه‌های اجتماعی در دوران شیوع کرونا در کشور"

در این نشست که روز دوشنبه ۲۹ اردیبهشت ماه ۹۹، با سخنرانی دکتر قاسم آزادی، پژوهشگر مرکز و دکتر امید امراله، پژوهشگر دبیرخانه شورای

عالی انقلاب فرهنگی، برگزار شد، دکتر آزادی اظهار کرد: همه‌گیر شدن جهانی بیماری کرونا و تبدیل آن به یک بحران بین‌المللی، صرف‌نظر از تمام پیامدهای اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی ناشی از آن، یکی از محسوس‌ترین نتایج آن، تحت تأثیر قرار گرفتن نظام‌های آموزشی است.

در ادامه، پیامدهای منفی تعطیلی مدارس، توقف در یادگیری، سوءتغذیه، معضل مراقبت از فرزندان، هزینه مالی زیاد، تأثیر منفی بر شبکه بهداشت و درمان، فشار بر مراکز که هنوز تعطیل نشده‌اند، افزایش ترک تحصیل، انزوای اجتماعی، بی‌برنامگی و افزایش ساعات استفاده از تلفن هوشمند و حضور غیرضروری دانش‌آموزان در فضای مجازی مورد بررسی قرار گرفت.

دکتر آزادی همچنین با بررسی، موانع استفاده از روش‌های آموزش سیار، افزود: با توجه به نامشخص بودن وضعیت سال تحصیلی جاری (۱۳۹۸-۱۳۹۹) و زمان بازگشایی ایمن مدارس، مدارس دولتی و غیرانتفاعی در کشور به صورت سلیقه‌ای، خودجوش و کاملاً متفاوت شروع به اقداماتی در جهت برقراری ارتباط بین

کادر آموزشی و دانش‌آموزان خود نموده‌اند. استفاده از اپلیکیشن‌ها، پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی داخلی و خارجی، در شرایط فعلی تنها جایگزین کلاس‌های درس می‌باشند. در این برهه از زمان می‌بایست برنامه‌های درسی و آموزش رسمی کشورها به جای مدارس در خانه‌ها به اجرا درآید. یکی از راه‌های موثر برای حل این مساله، اجرای مجازی برنامه‌های درسی رسمی در رسانه‌های اجتماعی مجازی می‌باشد.

برگزاری نشست آنلاین "اثر بحران کووید-۱۹ بر صنایع مختلف"

در ابتدای این نشست، که روز چهارشنبه ۳۱ اردیبهشت ماه ۹۹ برگزار شد، دکتر مؤگان سمندرعلی اشتهاردی، عضو هیأت علمی مرکز، آمارهایی را در زمینه تعداد مرگ و میر ناشی از انتشار این ویروس در کشورهای مختلف ارائه نمود و افزود: شاخص‌های مربوط به صنایع و بخش‌های مختلف اقتصادی در بازار بورس، نشان‌دهنده تأثیر منفی این بحران بر صنایع هستند، در حالی که نکته قابل توجهی که در مورد بازار بورس تهران وجود دارد این است که، آمارهایی را مبنی بر بالا رفتن این شاخص‌ها در صنایع نشان می‌دهد. گویا صنایع و شرکت‌هایی که در بازار بورس تهران هستند، در دنیایی مجزا که در آن بحران کووید-۱۹ اتفاق نیفتاده، در حال فعالیت هستند.

عضو هیأت علمی مرکز در پایان گفت: ناتوانی در پیش‌بینی اثرات بلندمدت این بحران در این بخش و عدم قطعیت حاکم در زمینه گزینه‌های احتمالی پیش‌رو و همچنین،

به دلیل توقف در ساخت و ساز و کمبود نیروی کار ناشی از حفظ فاصله اجتماعی، سرمایه‌گذاری در این بخش را مسکوت کرده و بسیاری از پروژه‌ها به تأخیر افتاده‌اند. در ایران هم آمارها حاکی از کاهش نرخ معاملات می باشد، هرچند قیمت‌ها همچنان به دلیل انتظارات تورمی و عدم ثبات اقتصادی، مسیر صعودی را طی می‌کنند.

دکتر سمندرعلی اشتهاوردی در ادامه گفت: به دنبال حفظ فاصله اجتماعی، صنایعی که نیازمند تعامل بالایی اجتماعی هستند، بیشترین آسیب را دیده‌اند. از این رو، خدمات مصرفی شامل هتل‌ها، رستوران‌ها، مراکز تفریحی و ورزشی و مؤسسات آموزشی، با شیوع کووید-۱۹ به شدت آسیب دیده و تعطیل شده‌اند. صنایع گردشگری و صنایع مرتبط با مسافرت، جزو صنایعی هستند که بیشترین تأثیر منفی را گرفته‌اند. رستوران‌ها، رویدادهای ورزشی و سایر خدمات با اختلال قابل توجهی مواجه شده‌اند. به همین ترتیب، سهام شرکت‌های بزرگ هتل‌داری، در چند هفته گذشته کاهش یافته‌است. انتظار می‌رود بازار بین‌المللی فیلم، بیش از ۵ میلیارد دلار در فروش گیشه از دست داده و گول‌های سرگرمی مانند دیزنی، ضربات قابل توجهی در درآمدهای خود داشته باشند. وی تأکید کرد: البته استثنائاتی هم در زمینه کسب و کارها مشاهده می‌شود که کووید-۱۹ تأثیر مثبت قابل توجهی را بر رشد آن‌ها داشته‌است. مانند خرده‌فروشی برخط و سوپرمارکت‌های زنجیره‌ای و سایر خرده‌فروشان MultiLine، که هرچند برای یک دوره کوتاه دچار سرگیجه ناشی از کووید-۱۹ قرار گرفتند، اما شاهد رشد مثبت سهام این شرکت‌ها هستیم.

فهرست

- دکتر سحر کوثری در گفت‌وگو با ایسکانیوز: نباید ابعاد فرهنگی در آموزش الکترونیکی را نادیده گرفت
- دکتر امیر هوشنگ حیدری در گفت‌وگو با ایسکانیوز: از کرونا هم درس نمی‌گیریم!
- دکتر احمدی در مصاحبه با ایسنا، نقش افزایش سطح سواد علمی مردم در مدیریت بحران‌ها را بررسی کرد
- دکتر مریم صنیع‌اجلال در گفت‌وگو با ایرنا: کرونا، آغازگر تحولات بنیادین در آموزش و پژوهش است

اعضای هیأت علمی در رسانه‌ها

دکتر سحر کوثری در گفت‌وگو با ایسکانیوز: نباید ابعاد فرهنگی در آموزش الکترونیکی را نادیده گرفت

در این گفت‌وگو، که روز شنبه ۹ فروردین ماه ۹۹ صورت گرفت، دکتر کوثری درباره آینده آموزش و پژوهش در ایران با توجه به شیوع ویروس کرونا و تعطیلی دانشگاه‌ها اظهار کرد: اگر بخواهیم آموزش و پژوهش را جدا از یکدیگر در نظر بگیریم، پژوهش کمتر وابسته به بحران‌های کنونی است؛ اما در بحث آموزش با چالش‌هایی روبرو هستیم که ابعاد مختلفی دارند؛ یکی پذیرش فناوری است که شاید بیشتر در استادان ما نمود داشته باشد، البته بخشی هم در خانواده‌ها قابل مشاهده است. در نسل جدید کمتر بحث پذیرش فناوری مطرح است.

وی با بیان اینکه آموزش الکترونیکی پیش از این باید جزو اولویت‌های وزارت ارتباطات قرار می‌گرفت و لایه‌گذاری‌های سیاستی و راهبردی انجام میشد تا هم‌اکنون به نتیجه مطلوبی از لایه‌های عملیاتی و اجرایی برسیم، افزود: اکنون اگر می‌خواهیم به سطح مطلوبی برسیم، وضعیت کنونی فرصتی مناسب در تمام سطوح است تا چالش‌های درون‌وزارتی، برون‌وزارتی، خانوادگی و فردی را بررسی کنیم، ضعف‌ها را شناسایی و با رفع آن‌ها به نتیجه مطلوب‌تری برسیم.

دکتر امیر هوشنگ حیدری در گفت‌وگو با ایسکانیوز: از کرونا هم درس نمی‌گیریم!

در این گفت‌وگو، که روز پنجشنبه ۱۴ فروردین ماه ۹۹ صورت گرفت، دکتر حیدری، درباره اتفاقات پیش‌بینی نشده‌ای که در سال ۹۸ رخ داد و دانشگاه‌ها را به تعطیلی کشاند، اظهار کرد: سال اتفاق و رخداد بود؛ اما متأسفانه به نظر می‌رسد همچنان قصد نداریم از اتفاقات و وقایع پیش آمده، آموزه‌ها و یافته‌هایی داشته باشیم و از رخدادها عبور می‌کنیم.

وی در ادامه، با انتقاد از نبود حافظه سازمانی در وزارتخانه‌ها و سازمان‌های کشور و اهمیت آن در کشورهای توسعه‌یافته جهان، گفت: در کشورهای توسعه‌یافته، اتفاقات را مانند واقعه‌ای تاریخی ثبت کرده، راهکارهایی که باعث رفع مشکل شده را استخراج می‌کنند و اقدامات عبث و بی‌فایده را نیز برای جلوگیری از تکرار مکررات، برای آیندگان به یادگار می‌گذارند.

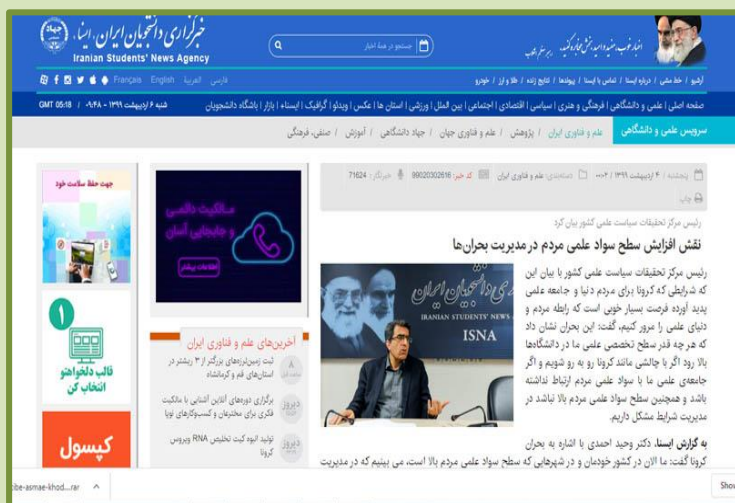
دکتر حیدری خاطرنشان کرد: اگر خدای ناکرده زلزله شدیدی، پایتخت یا دیگر شهرهای ایران را بلرزاند، آیا تجربیاتی از مقابله با کرونا ثبت کرده‌ایم تا بدانیم در شرایط بحرانی، چه احتیاجاتی داریم و چه امکاناتی مورد نیاز است؟ باید پیش‌بینی‌های لازم را لحاظ کنیم تا در آینده، برای عبور موفق از رخدادهای طبیعی و بحران‌هایی مثل کرونا که تمام دنیا را درگیر کرده، آماده باشیم.

وی در پایان با اشاره به مشکلات محققان ایرانی به دلیل تحریم‌ها، افزود: در بحران کرونا، بخش وسیعی از تحقیقات در حوزه آموزش عالی، معطل ماند؛ چراکه نمی‌توانستیم از برودادهای جهانی استفاده کنیم. این تجربه باعث شد متوجه شویم در شرایط تحریم، فقط اقتصاد و صنعت متضرر نمی‌شود؛ بلکه در نگارش مقاله هم دچار مشکل می‌شویم و در رده‌بندی علمی جهانی افول خواهیم کرد.

دکتر احمدی در مصاحبه با ایسنا، نقش افزایش سطح سواد علمی مردم در مدیریت بحران‌ها را بررسی کرد

دکتر وحید احمدی، مشاور وزیر و رییس مرکز، در گفتگویی با ایسنا که روز پنجشنبه ۴ اردیبهشت ماه ۹۹ انجام شد، گفت: این بحران نشان داد که هرچقدر سطح تخصص علمی ما در دانشگاه‌ها بالا رود، در چالش‌هایی مانند کرونا، اگر جامعه‌ی علمی ما با سواد علمی مردم ارتباط نداشته باشد و همچنین سطح سواد علمی مردم بالا نباشد، در مدیریت شرایط، مشکل داریم.

وی با بیان این‌که نیازمند افزایش سواد علمی مردم و تعامل آن‌ها با مسائل علمی هستیم، افزود: باید یاد بگیریم تهدیدات را به فرصت تبدیل کنیم و رابطه‌ی بین جامعه علمی و عامه مردم را گسترش دهیم و فرمول‌ها و فرایندهایی را در همین رابطه تعریف کنیم. در همین راستا، از جایگاه کرسی ترویج علمی که یونسکو در اختیار مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور قرار داده، درست استفاده کنیم و ارتباط میان جامعه علمی و مردم را بهبود بخشیم.

رییس مرکز، در پایان درباره نقش رسانه‌ها در شکل‌گیری این ارتباط افزود: رسانه‌های رسمی و غیررسمی که در اختیار مجموعه‌های علمی و مراکز دانشگاهی است هم باید به فراهم کردن این کانال ارتباط قوی بین جامعه علمی و مردم کمک کنند. این ارتباط باید باعث شود که در شرایط بحران مردم به جوامع علمی اعتماد کنند.

دکتر مریم صنیع اجلال در گفت‌وگو با ایرنا: کرونا، آغازگر تحولات بنیادین در آموزش و پژوهش است

در این گفت‌وگو که روز پنجشنبه ۲۵ اردیبهشت ۱۳۹۹ انجام شد، دکتر صنیع اجلال، بحران کرونا را آغازگر تحولات بنیادین در آموزش دانست، به طوری که همه دانشگاهیان می‌توانند با خلاقیت و نوآوری، تحول‌ها و تهدیدها را به فرصت تبدیل کنند: بحران کرونا در ایران و جهان سبب شد تا تغییرات بسیار عمده‌ای در همه ارکان برنامه‌های عادی و جاری بشری صورت بگیرد. بهداشت و درمان، ارتباطات میان فردی، اقتصاد، سیاست، شرایط کسب و کارها، معیشت مردم، گردشگری و آموزش از مهم‌ترین بخش‌هایی بودند که توسط کرونا مورد هدف قرار گرفتند. این شرایط سبب شد تا تجربه جدیدی در همه بخش‌ها، به خصوص عرصه آموزش از طریق فضای مجازی باب شود و این فضا به محلی برای پاسخگویی به نیازهای ارتباطی، عرضه تولیدات و آموزش تبدیل شود.

وی در خصوص تحولات در آموزش بر اثر شیوع کرونا، تصریح کرد: گسترش فرهنگ به کارگیری نوآوری در آموزش، گسترش آموزش‌های فراملی، تحول آموزش برخط و مجازی و استفاده از ظرفیت هوش مصنوعی، مشارکت بخش خصوصی و دولتی در کنار یکدیگر، گسترش فرهنگ دیجیتال و محتوای آموزشی، انتظار دسترسی به آموزش در همه جا و در طول شبانه روز، نظم‌پذیری دستاوردهای آموزشی، قداست زدایی از مکانیت دانشگاه، تغییر سن آموزش‌دهندگان، محدودیت شدید جابه‌جایی دانشجویان و پژوهشگران، محدودسازی آزادی‌های دانشگاهی، تغییر رویه در بین‌المللی شدن آموزش عالی، بحران ارزیابی سطح یادگیری دانشجویان و گسترش آموزش بین‌رشته‌ای از جمله تحولاتی است که در آموزش‌های مبتنی بر الکترونیک در عصر شیوع کرونا رواج خواهد داشت.

دکتر صنیع اجلال در پایان خاطرنشان کرد: در شرایط حال حاضر همه دانشگاهیان و مراکز علمی و تحقیقاتی کشور می‌توانند با خلاقیت و نوآوری تهدیدها را به فرصت تبدیل کنند و امیدوارم این رویه در آموزش و پژوهش به بهترین شکل اجرایی شود.